ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і мастацтва

Год выдання 38-ы
№ 31 (2391)
18 красавіка 1969 г. ПЯТНІЦА
Цана 4 кап.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

БЕЛАРУСЬ НА ЭКРАНАХ КРАІНЫ І СВЕТУ

МАСКВІЧЫ ГАВОРАЦЬ—ДОБРА!

ВЫНІКІ ТЫДНЯ БЕЛАРУСКІХ ДАКУМЕНТАЛЬНЫХ ФІЛЬМАЎ

З поспехам праходзіў у Маскве Тыдзень беларускіх дакументальных кінафільмаў, прысвечаны 100-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна. Такі шырокі агляд у сталіцы дакументальнай кінапубліцыстыкі братніх рэспублік праводзіцца ўпершыню, і гонар яго адкрыцця выпаў на долю беларускіх дакументалістаў. Як мы паведамлялі, творчае аб'яднанне «Летапіс» студыі «Беларусьфільм» было прадстаўлена на аглядзе 22 стужкамі многіх майстроў гэтага аператыўнага кінажанру.

Масквічы ўбачылі кінаальманах аб слаўным 50-гадовым шляху Савецкай Беларусі «Штрыхі да партрэта», поўнаметражны дакументальны фільм «Генерал Пушча», кароткаметражныя кінапаэмы «Песні Палесся», «Сямёнаўскі гарадок», «Пакараны смерцю ў 41-м», «Летапіс» і інш.

У апошні дзень агляду ў сталічным кінатэатры «Расія» дэманстраваўся дакументальны фільм «Тваё і маё юнацтва», прысвечаны гераічнаму камсамолу.

За тыдзень масквічы і іх шматлікія госці пазнаёміліся з кінадакументальнай гісторыяй нашай рэспублікі ад Вялікага Кастрычніка і да сённяшніх дзён.

— Як жа прайшоў Тыдзень беларускай кінадакументалістыкі, што ён паказаў? — з такім пытаннем карэспандэнт «Літаратуры і мастацтва» звярнуўся да некаторых удзельнікаў гэтага агляду. Вось іх адказы.

Дырэктар студыі «Беларусьфільм» У. ІВАНОЎСКІ:

— Тыдзень стаў вялікім святам для ўсяго беларускага кінамастацтва. Дзесяткі тысяч масквічоў пазнаёміліся з нашым дакументальным кіно. Дастаткова сказаць, што ў адным з самых вялікіх кінатэатраў сталіцы — «Расія» ўсе гэтыя дні не было ніводнага свабоднага крэсла. Асабліва вялікім поспехам карысталася серыя кінанарысаў аб нашым сучасніку — «Жыве на Палессі чалавек», «Кароткае знаёмства», «Сямёнаўскі гарадок», «Мне хацелася расказаць», «Першыя ноты», «10 мінут з Малчанавым» і інш.

Кінакрытыкі і старэйшыя майстры кінапубліцыстыкі па заслугах ацанілі работу сваіх беларускіх калег. Амаль усе кінафільмы, якія мы паказалі ў Маскве, прыняты да дэманстрацыі на ўсесаюзным экране. А гэта для нас у такі знамянальны год — год падрыхтоўкі да векавога ленінскага юбілею — вялікі гонар і мы пастараемся яго апраўдаць сваёй далейшай работай.

Намеснік старшыні Камітэта па кінематаграфіі пры Савеце Міністраў СССР У. ГАЛАЎНЯ:

— На гэты агляд беларускія кінематаграфісты прадставілі вельмі цікавую і разнабаковую праграму. Гэта датычыцца як зместу, так і самых форм.

Тыдзень паказаў узрослае прафесіянальнае майстэрства і творчую сталасць кінадакументалістаў Беларусі. Яны ўносяць добры ўклад у летапіс айчыннага дакументальнага кіно, працуюць ініцыятыўна, з творчым гарэннем.

Падкрэслю, што майстры і маладыя кінематаграфісты крочаць у нагу з сучаснасцю і часта радуюць арыгінальнымі стужкамі, вартымі таго, каб іх прагледзелі аматары гэтага жанру ўсёй краіны. У часе тыдня мы адабралі цікавыя творы для дэманстрацыі на ўсесаюзным экране. Відаць, і творчыя сустрэчы беларускіх дакументалістаў з вядучымі майстрамі кіно і сталічнымі гледачамі былі плённымі: ва ўсякім разе мы даведаліся пра вельмі цікавыя задумы і намеры беларусаў. Ацэньваючы тое, што імі ўжо здабыта, хочацца шчыра сказаць:

— Так трымаць! Да новай сустрэчы ў Маскве! **І. СУЧКОЎ.**

СТО ФІЛЬМАЎ СЯМІДЗЕСЯЦІ СТУДЫЙ

НА ФЕСТЫВАЛІ Ў ЛЕНІНГРАДЗЕ

Сёння ў Ленінградзе—апошні дзень Усесаюзнага фестывалю тэлевізійных фільмаў. На гэты своеасаблівы агляд тэлемастацтва было прадстаўлена каля ста дакументальных і мастацкіх фільмаў ад 70 студый тэлебачання і кінастудый краіны.

Наша рэспубліка, як паведамлялася ўжо, была прадстаўлена на фестывалі дакументальнымі кінастужкамі, выпушчанымі галоўнай рэдакцыяй «Тэлефільм» Беларускага тэлебачання—«Агонь» (чацвёртая серыя шматсерыйнага фільма «Біяграфія маёй рэспублікі»), «Свет спыненых імгненняў», мастацкім тэлефільмам «Кражонак», а таксама дакументальным фільмам «Белая вежа», створаным тэлеаб'яднаннем кінастудыі «Беларусьфільм».

Мы звязаліся па тэлефоне з горадам Леніна. Член беларускай дэлегацыі заслужаны дзеяч мастацтваў БССР В. Карпілаў расказаў:

— Усе восем дзён фестывалю былі вельмі насычаныя. У складзе дэлегацый братніх рэспублік і гасцей—больш трохсот чалавек. Прысутнічаюць калегі па тэлебачанні з Польшчы, Балгарыі, Венгрыі.

Прагляд праходзіў у Ленінградскім Доме кіно. Штодзённа нам даводзілася праглядаць па 8—11 дакументальных і мастацкіх фільмаў. І не толькі праглядаць — асэнсоўваць.

— Як на агульным фоне выглядалі нашы, беларускія тэлефільмы?

— Нам не прыйшлося чырванець за сваю прадукцыю.

Сёння ў шэсць гадзін вечара адбудзецца падвядзенне вынікаў, уручэнне ганаровых прызоў пераможцам і ўрачыстае закрыццё фестывалю. Цырымонія будзе перадавацца па тэлебачанні.

КІНО ДАПАМАГАЕ НАСТАЎНІКУ

ФЕСТЫВАЛЬ ВУЧЭБНЫХ ФІЛЬМАЎ У МАСКВЕ

Штодзень вучэбныя кабінеты і аўдыторыі школ, вышэйшых навучальных устаноў, тэхнікумаў і прафесіянальна-тэхнічных вучылішчаў запаўняюць дзесяткі тысяч юнакоў і дзяўчат. Добра засвоіць праграмны матэрыял ім дапамагаюць практычныя заняткі. У апошні ж час на дапамогу студэнтам, школьнікам і навучэнцам прыйшло кіно. Спецыяльныя вучэбныя фільмы раскрываюць перад моладдзю самыя складаныя працэсы, што адбываюцца ў раслінным і жывёльным свеце, у малекулах і атамах, у прамысловасці, свеце мастацтваў.

Па заказах арганізацый і ведамстваў кінастудыі краіны выпускаюць нямала вучэбных фільмаў. Які фільм зроблены лепш, якія вучэбныя кінастужкі глыбока і папулярна прапагандуюць дасягненні навукі і тэхнікі? На гэтыя пытанні адкажа Усесаюзны фестываль вучэбных фільмаў, які адкрыўся 16 красавіка ў Маскве.

Дзяржаўны камітэт Савета Міністраў БССР па прафтэхадукацыі заказаў беларускім кінадакументалістам фільм «Кампрэсары» (тры часткі). Яго стварыў рэжысёр Ч. Цяўлоўскі. Фільм расказвае навучэнцам пра паршнявыя кампрэсары, знаёміць з прынцыпам іх работы.

Вучэбны фільм «Групавая трэніроўка ў школе» (рэжысёр — дыпламант Усесаюзнага дзяржаўнага інстытута кінематаграфіі А. Беленькі) паказвае, як трэніраваць школьніка на снарадах, якія практыкаванні рэкамендаваць хлопчыкам і дзяўчынкам, як найлепш і зручней абсталяваць спартыўную залу ў школе. Фільм заказаны Міністэрствам асветы БССР.

Высокую ацэнку ў заказчыка — Міністэрства сельскай гаспадаркі СССР — атрымала вучэбная кінастужка «Хірургія на ферме» (рэжысёр Ю. Лысятаў), разлічана на заветэрынарныя навучальныя ўстановы.

Гэтыя тры вучэбныя фільмы творчага аб'яднання «Летапіс» студыі «Беларусьфільм» будуць паказаны ў Маскве на Усесаюзным фестывалі.

Прадстаўляе беларускіх кінадакументалістаў на гэтым творчым аглядзе рэжысёр Чэслаў Цяўлоўскі.

ДА ІНДЫЙСКІХ СЯБРОЎ

У далёкую дружалюбную нам Індыю выехала дэлегацыя беларускіх кінематаграфістаў на чале са старшынёй Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па кінематаграфіі Б. Паўлёнкам. У складзе дэлегацыі— народны артыст рэспублікі М. Яроменка і адказны сакратар Мінскага гарадскога таварыста савецка-індыйскай дружбы Н. Войк-Левановіч.

Наша дэлегацыя прыме ўдзел у фестывалі беларускіх фільмаў, які ўпершыню праводзіцца ў штаце Майсуры. Жыхары гэтага штата пазнаёмяцца з чатырма мастацкімі фільмамі студыі «Беларусьфільм» — «Масква—Генуя», «Дзяўчынка шукае бацьку», «Анюціна дарога» і «Горад майстроў». Будуць дэманстравацца таксама хранікальна-дакументальныя кінастужкі «Беларуская рапсодыя», «Генерал Пушча», «Пакараны смерцю ў 41-м».

НАШЫ ГОСЦІ — ЛЯЛЬКІ З УКРАІНЫ

15 красавіка спектаклем «Прыгоды цвічка» ў Мінску пачаў свае гастролі Кіеўскі тэатр лялек. Юныя гледачы з вялікай цікавасцю сустрэліся са сваімі новымі сябрамі — лялькамі з Украіны. А гэты тэатр добра ведаюць дзеці ў многіх гарадах нашай рэспублікі — у сталіцы ж ён выступае ўпершыню.

— І гэта накладае на наш калектыў яшчэ большую адказнасць, — расказвае рэжысёр тэатра Ю. Сікала. — Мы пакажам юным мінчанам свае лепшыя спектаклі: «Пра што расказалі чараўнікі», «Прыгоды Піфа», «Парася Чон» і «Прыгоды цвічка».

Спектакль «Прыгоды Піфа» пастаўлены па матывах жартоўных дзіцячых малюнкаў, якія друкаваліся на старонках французскай камуністычнай газеты «Юманітэ».

Пастаноўка «Пра што расказалі чараўнікі» зроблена па вядомай дзіцячай казцы К. Чукоўскага «Доктар Айбаліт», а «Прыгоды цвічка» — па матывах італьянскіх народных казак.

Асабліва падабаецца дзецям лялечны спектакль «Парася Чон» М. Туроведа і Я. Мірсанава, які вось ужо пятнаццаць гадоў не выключаецца з рэпертуару.

У складзе нашага тэатра такія майстры сваёй справы, як А. Бураkоўскі, Б. і В. Ганчаровы, Д. Пронічава, а таксама і маладыя акцёры Л. Гехт, Г. Апанасовіч, А. Стоцкая і іншыя.

Нашы гастролі працягнуцца цэлы месяц. За гэты час сотні юных мінчан маюць магчымасць сустрэцца са сваімі героямі любімых казак.

Калі ласка, маленькія мінчане, сардэчна запрашаем! Ды і не толькі маленькія — мастацтва лялечнага тэатра, як вядома, прывáблівае і дарослых. І для іх таксама дзверы нашы шырока адкрыты.

КАНФЕРЭНЦЫЯ КУЛЬТАСВЕТРАБОТНІКАЎ ВІЦЕБШЧЫНЫ

У дні падрыхтоўкі да знаменальнага юбілею — 100-годдзя з дня нараджэння У. І. Леніна культурна-асветныя ўстановы рэспублікі выкарыстоўваюць самыя разнастайныя формы прапаганды ленінскай спадчыны. Гэта фестывалі і выстаўкі кніг, вусныя часопісы і дыспуты, агляды самадзейнасці і тэматычныя вечары.

Віцебскае абласное ўпраўленне культуры правяло сямідзённую навукова-практычную канферэнцыю-семінар кіраўнікоў РДК, мастацкай самадзейнасці, метадыстаў культасветустаноў, самадзейных кампазітараў, прысвечаную пытанням развіцця народнай творчасці.

Удзельнікі канферэнцыі праслухалі даклад начальніка абласнога ўпраўлення культуры Г. Клёсавай — «Праблемы сельскай культуры і ўсебаковае развіццё асобы». Пра асаблівасці ідэалагічнай работы на сучасным этапе расказаў загадчык аддзела прапаганды і агітацыі абкома партыі П. Пазнякоў.

Дацэнт тэхналагічнага інстытута М. Рыбалкіна зрабіла даклад на тэму: «Народнае прыкладное мастацтва ў сучасным быце». Мастацкія кіраўнікі народных ансамбляў «Колас» і «Маладосць», заслужаныя дзеячы культуры БССР К. Партной і І. Серыкаў расказалі аб мясцовых беларускіх народных танцах і іх сцэнічным увасабленні.

Дацэнт Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі заслужаны дзеяч мастацтваў БССР М. Маслаў у сваім дакладзе гаварыў аб праблемах развіцця харавога мастацтва ў нашай рэспубліцы. Народны артыст БССР Ф. Шмакаў падзяліўся вопытам работы над вобразам У. І. Леніна.

Выкладчык педагагічнага інстытута Л. Дзягілеў выказаў думку аб тым, як лепш афарміць інтэр'еры клубаў, дамоў і палацаў культуры да ленінскага юбілею. Аб планах сваіх калектываў у сувязі з падрыхтоўкай да 100-годдзя з дня нараджэння У. І. Леніна паведамілі дырэктар Віцебскага абласнога драмтэатра імя Я. Коласа Г. Асвяцінскі і дырэктар Дома культуры наваполацкіх нафтавікоў Г. Глінскі.

Затым адбыліся семінары па жанрах — харавым, музычным, драматычным і танцавальным. Больш як 200 удзельнікаў семінараў прайшлі практычныя заняткі пад кіраўніцтвам метадыстаў рэспубліканскага Дома народнай творчасці і мясцовых спецыялістаў, прагледзелі серыю тэматычных навуковых і дакументальных фільмаў, азнаёміліся з работай наваполацкага Дома культуры нафтавікоў.

ВЯЛІКАЙ ДАЦЕ ПРЫСВЯЧАЕЦЦА

У сувязі з падрыхтоўкай да 100-годдзя з дня нараджэння У. І. Леніна. Міністэрства культуры БССР аб'явіла рэспубліканскія конкурсы — на лепшую п'есу, на лепшы драматычны і музычны спектакль, на лепшую канцэртную праграму і на лепшую песню.

Мэта конкурсу на лепшую п'есу — стварэнне яркіх, ідэйна-мастацкіх твораў аб нашай сучаснасці, у якіх адлюстроўвалася б перамога ленінскіх ідэй, гераічная барацьба савецкага народа за станаўленне і ўмацаванне Савецкай улады.

Па ўмовах на конкурс прымаюцца шматактавыя п'есы, напісаныя ў любым жанры (трагедыя, драма, камедыя і інш.).

Рукапісы (у двух экземплярах, на беларускай або рускай мове) падаюцца пад дэвізам з даткам канверта, на якім напісана прозвішча, імя, імя па бацьку і адрас аўтара.

Рукапісы пасылаюцца ў Міністэрства культуры БССР з паметкай «Конкурс на лепшую п'есу».

Для правядзення конкурсу зацвярджаецца журы, у склад якога ўключаюцца вядучыя пісьменнікі, тэатральныя дзеячы, прадстаўнікі грамадскасці і Міністэрства культуры БССР.

Аўтарам лепшых п'ес будуць прысуджацца наступныя прэміі:

адна першая — 2000 рублёў,

дзве другія—па 1500 рублёў кожная,

тры трэціх — па 1000 рублёў кожная.

Конкурс праводзіцца з 15 красавіка 1969 года па 15 студзеня 1970 года.

■

Перад тэатральнымі калектывамі — удзельнікамі рэспубліканскага конкурсу на лепшыя драматычныя і музычныя спектаклі ставяцца задачы: стварэнне спектакляў, якія адпавядаюць высокім і разнабаковым ідэйным і эстэтычным запатрабаванням савецкіх людзей; павышэнне ідэйнага ўзроўню тэатральнага рэпертуару і ролі тэатраў у камуністычным выхаванні працоўных. Далейшае развіццё тэатральнай Ленініяны — стварэнне высокамастацкіх спектакляў з вобразам У. І. Леніна.

Для правядзення конкурсу ствараецца журы з прадстаўнікоў тэатральнай грамадскасці, творчых саюзаў і органаў Міністэрства культуры БССР.

Па ўмовах конкурсу ў ім могуць прыняць удзел усе драматычныя, музычныя тэатры рэспублікі і Тэатр юнага гледача.

На конкурс вылучаюцца лепшыя спектаклі, пастаўленыя ў сезонах 1968—1969 гг. і 1969—1970 гг. (па 1 красавіка 1970 года) па творах савецкіх аўтараў.

Прадугледжваецца шырокая тэматыка твораў: барацьба нашага народа за перамогу ленінскіх ідэй на ўсіх этапах гісторыі савецкага грамадства; жыццё, праца, творчасць савецкага чалавека, багацце яго духоўнага аблічча; пралетарскі інтэрнацыяналізм, барацьба за мір.

Пры стварэнні музычных спектакляў могуць быць выкарыстаны таксама сюжэты айчыннай і сусветнай класічнай літаратуры.

Музычныя тэатры могуць вылучыць на конкурс тэатралізаваныя араторыі і харэаграфічныя канцэртныя праграмы ў двух аддзяленнях.

Заяўку на ўдзел у конкурсе творчыя калектывы павінны прадставіць да 1 лютага 1970 года.

За лепшы драматычны і музычны спектакль, паказаны ў перыяд конкурсу, драматычным і музычным тэатрам прысуджаюцца наступныя прэміі:

адна першая — 2000 рублёў,

адна другая — 1500 рублёў,

адна трэцяя — 1000 рублёў.

■

Оперныя сцэны, арыі, маналогі, рамансы, патрыятычныя і лірычныя песні, інструментальныя п'есы, фрагменты з савецкіх балетаў і харэаграфічныя мініяцюры, народныя песні, танцы, карагоды, абрады, гульні, сцэны, выдатныя творы айчыннай і сусветнай музычнай класікі могуць стаць асновай праграм, якія ўдзельнічаюць у рэспубліканскім конкурсе на лепшую канцэртную праграму.

Канцэртныя праграмы ў двух аддзяленнях—тэматычныя, сюжэтныя, тэатралізаваныя, аб'яднаныя агульным канферансам. могуць быць падрыхтаваны сіламі артыстаў любых тэатраў, канцэртных арганізацый, музычнымі калектывамі.

Не менш паловы ўсёй праграмы павінны складаць творы савецкіх аўтараў, якія раней не выконваліся дадзенымі калектывамі ці асобнымі выканаўцамі.

Заяўкі на ўдзел у рэспубліканскім конкурсе накіроўваюцца ва Упраўленне па справах мастацтваў Міністэрства культуры БССР да 1 снежня 1969 года. Журы праглядвае і ацэньвае праграмы да 1 лютага 1970 года. Лепшыя праграмы будуць рэкамендаваны на Усесаюзны агляд новых святочных канцэртных праграм.

Пераможцам конкурсу ўстаноўлены прэміі:

ДЛЯ БУЙНЫХ ДЗЯРЖАЎНЫХ КАЛЕКТЫВАЎ

адна першая — 1500 рублёў,

дзве другія — па 1000 рублёў кожная.

ДЛЯ ЭСТРАДНЫХ КАЛЕКТЫВАЎ І АСОБНЫХ ВЫКАНАЎЦАЎ

дзве першыя — па 300 рублёў кожная,

тры другія — па 250 рублёў кожная.

■

Мэта конкурсу на лепшую песню — стварэнне новых песень і харавых твораў пра вялікага Леніна, пра савецкі народ, пра будаўніцтва камунізма, пра інтэрнацыянальную дружбу народаў свету і іх барацьбу супраць імперыялізму.

На конкурс могуць прадстаўляцца як сольныя песні, так і прызначаныя для харавога выканання з суправаджэннем і без суправаджэння.

На конкурс прымаюцца творы, якія раней не публікаваліся і не выконваліся. Тэксты могуць быць выкарыстаны як новыя, так і апублікаваныя ў друку.

За лепшыя песні ўстанаўліваюцца наступныя прэміі:

адна першая прэмія (кампазітару) — 300 рублёў,

адна першая прэмія (паэту)—300 рублёў,

дзве другія прэміі (кампазітарам)—па 250 рублёў кожная,

дзве другія прэміі (паэтам)—па 250 рублёў кожная,

тры трэція прэміі (кампазітарам)—па 150 рублёў кожная

тры трэція прэміі (паэтам) — па 150 рублёў кожная.

ЗАЎВАГА: За тэксты, якія былі раней надрукаваныя, паэт атрымлівае 50 працэнтаў ад сумы прэміі.

Творы на конкурс дасылаюцца ва Упраўленне па справах мастацтваў да 1 кастрычніка 1969 года ў двух экземплярах пад дэвізам, па адрасе: г. Мінск, Дом урада, Міністэрства культуры БССР, «На конкурс песні».

Тэксты песень асобна не прымаюцца.

Гэты здымак наш фотакарэспандэнт У. Крук зрабіў на Цэнтральнай плошчы Мінска ў час адкрыцця месячніка кнігі.

ПАЧАЎСЯ МЕСЯЧНІК КНІГІ

Не ўпершыню на Цэнтральнай плошчы Мінска праводзяцца кніжныя кірмашы. 15 красавіка тут у вялікую шарэнгу выстраіліся кніжныя столікі магазінаў аблкнігагандлю, спажывецкай кааперацыі, Ваенкнігагандлю.

— Сёння ў нас вялікае свята, — сказаў намеснік старшыні Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па друку А. Барушка, адкрываючы месячнік кнігі, прысвечаны 100-годдзю з дня нараджэння вялікага правадыра працоўных.—У час месячніка ў кніжных магазінах рэспублікі будуць наладжвацца выстаўкі-продажы літаратуры, адбудуцца сустрэчы з ветэранамі рэвалюцыі і партыі, прадстаўнікамі выдавецтваў, аўтарамі кніг. У парках, скверах, дамах культуры і клубах, на плошчах абласных і раённых цэнтраў пройдуць кніжныя кірмашы і іншыя масавыя мерапрыемствы, якія паспрыяюць шырокай прапагандзе кнігі. На прадпрыемствы, будоўлі прыйдуць грамадскія распаўсюджвальнікі літаратуры, будуць працаваць народныя кніжныя магазіны і кіёскі, аўтакрамы.

А кнігалюбаў на Цэнтральную плошчу прыйшло ў гэты дзень нямала. Да столікаў не прабіцца. З кожным годам попыт на кнігу ў Мінску няспынна расце. Летась, напрыклад, кожны жыхар сталіцы набыў сабе розчай літаратуры ў сярэднім на 4 руб. 54 капейкі, гэта значыць, што палічкі кнігалюбаў папоўніліся ў сярэднім дзесяццю-дванаццаццю кнігамі.

...За кніжным столікам ад магазіна № 25 стаяла вопытны прадавец Соф'я Ільюшэнка. У яе многія пакупнікі набылі «Біяграфію У. І. Леніна», «Даведнік міжнародніка-прапагандыста» і іншую палітычную літаратуру.

— Я—прапагандыст,—гаворыць старшы інспектар Беларускага савета «Дынама» Ул. Зензін.—Гэтыя выданні дапамогуць мне лепш весці заняткі ў сваім калектыве.

Мнагалюдна было ля кніжнага століка Мінскага райспажыўсаюза. Таваразнаўца Яфрэм Пісакоў і прадавец Святлана Фальчанка ўмела падабралі літаратуру для гэтага дня. Не прайшло і гадзіны, як раскупілі тут два камплекты збору твораў М. Лынькова, чатырохтомнік М. Танка, сем камплектаў сувенірнага выдання твораў Я. Купалы і Я. Коласа.

Праграма месячніка кнігі разнастайная. Актыўны ўдзел у ім прымуць камсамольцы. Мінскі гарком камсамола, напрыклад, рыхтуе вясновы студэнцкі кніжны кірмаш, у якім прымуць удзел усе вышэйшыя навучальныя ўстановы беларускай сталіцы, будзе праведзена таксама камсамольская кніжная эстафета. Пад дэвізам «Ленінскую кнігу—у кожную сям'ю» адбудуцца кніжныя кірмашы на плошчах і скверах Мінска 5-га мая—у Дзень друку.

ПЕРАКЛІЧКА СЕЛЬСКІХ КЛУБАЎ

У СВЯТЫ І Ў БУДНІ

Васіль ЖДАНОВІЧ,
першы сакратар Карэліцкага райкома партыі

Успамінаецца сонечны кастрычніцкі дзень 1966 года. У госці да нас прыехалі ўдзельнікі Тыдня таджыкскай літаратуры ў Беларусі. Мы павезлі іх ў калгас «Зара». Было што паказаць тут гасцям. Слухалі ў той вечар калгаснікі ў сваім Палацы культуры вершы Гульчахры Сулейманавай і Еўдакіі Лось, Абдумаліка Бахары і Генадзя Бураўкіна і іншых паэтаў. Вершы аб дружбе беларускага і таджыкскага народаў, аб вялікім людскім шчасці...

Не хлебам адзіным жывуць нашы працаўнікі. У раёне каля сарака клубаў і больш паўсотні бібліятэк. Па прыкладзе «Зары» светлыя, белакаменныя палацы з'явіліся ў калгасах «Сцяг Леніна», імя Чарняхоўскага, імя Калініна, «Шлях Ільіча» і іншых. Толькі за апошнія тры гады засвяціліся вокны дзесяці новых клубаў. Яшчэ чатыры адчыняць дзверы сёлета.

Як жа працуюць гэтыя клубы і палацы? Ці задавальняюць яны культурныя патрэбы нашых калгаснікаў?

Палац культуры калгаса імя Чарняхоўскага прыгожы і прасторны, з вялікай сцэнай. На сцэне гэтай не было цесна нават хору Цітовіча і тэатру Янкі Купалы, які ставіў «Лявоніху на арбіце». А вось пакояў для заняткаў гурткоў мастацкай самадзейнасці вельмі мала. У Палацы культуры калгаса «Зара», наадварот, пакояў для гурткоў хапае, а сцэна малаватая, на ёй цяжка разгарнуцца. Цяпер ужо «абы клуб» не задавальняе, бо людзі хочуць глядзець спектаклі сталічных тэатраў, слухаць канцэрты прафесіянальных калектываў.

У нас якраз будуюцца палацы ў калгасах імя Дзяржынскага, «Перамога». Каб крыху, дык і тут пакрыўдзілі б артыстаў і гледачоў. Аўтары гэтых няўдалых праектаў —архітэктары інстытута «Белгіпрасельбуд». Яны стварылі іх без уліку запатрабаванняў жыхароў сучаснай вёскі.

Мікалай Сакалоў — старшыня калгаса «Перамога» заўважыў гэтую прыкрую хібу і папрасіў кіраўнікоў перасоўнай механізаванай калоны № 68:

— Давайце зробім прыбудову паралельна з глядзельнай залай. І выгляд палаца палепшыцца, і пакояў больш будзе.

— Не маем права парушаць праект. Ідзіце ў Гродзенскі трэст «Сельбуд», — адказалі яму.

Паехаў старшыня ў трэст. А там тая самая песня: «Не можам, даражэнькі. Праект зацверджаны «Дзяржбудам». І давялося звяртацца ў «Дзяржбуд», каб прыпыніць будаўніцтва гэтых «церамоў» і ўнесці змены ў праект.

А вось старшыня калгаса імя Царука Валерый Шэсцель аж у Вільнюс ездзіў, каб знайсці лепшы праект. Палац культуры гэтага калгаса, які адкрыецца сёлета, — навінка для нашай вёскі. Фасад яго са шкла і бетону, глядзельная зала на чатырыста месцаў, прасторнае фае, у якім можна будзе наладжваць выстаўкі, «агеньчыкі», камсамольскія вяселлі. Ёсць пакоі для гурткоў. Пабольш бы такіх будынкаў, пабольш бы такіх праектаў.

Але цяжка не толькі з выбарам праектаў. Каб па-мастацку афарміць інтэр'еры клубаў і палацаў, калгасам даводзіцца карыстацца паслугамі выпадковых асоб, якіх у народзе справядліва завуць халтуршчыкамі. Амаль зусім не дапамагаюць нам мастацкія майстэрні Гродна і Мінска, студэнты тэатральна-мастацкага інстытута. Толькі ў Палацы культуры калгаса імя Чарняхоўскага мазаіку ў фае зрабілі мінскія мастакі, зрабілі не вельмі ўдала, затое дорага ўзялі. Між тым мастацкія майстэрні маглі б арганізаваць спецыяльныя перасоўныя брыгады для афармлення сельскіх клубаў, а студэнты інстытута—стварыць добрыя эскізы афармлення. Карысць ад гэтага была б узаемная.

Зразумела, што добрае памяшканне клуба —гэта яшчэ не ўсё. Не менш важна іншае: хто і як у ім гаспадарыць. Прыемна адзначыць, што многія культасветработнікі раёна актыўна прапагандуюць важнейшыя рашэнні партыі і ўрада, перадавыя метады працы, вопыт наватараў вытворчасці. Выхаванне чалавека на рэвалюцыйных і працоўных традыцыях, фарміраванне высокіх маральных якасцей, камуністычных адносін да працы і вернасці камуністычным ідэалам — вось што ляжыць у аснове работы нашых культасветустаноў.

Высокую ацэнку атрымала летась на абласным аглядзе агітбрыгада Карэліцкага раённага Дома культуры. Яна паказала ў Гродна вакальна-харэаграфічную кампазіцыю «Квітней, мая Беларусь», створаную на мясцовым матэрыяле. Самадзейныя артысты адшукалі фотакарткі нашых слаўных землякоў, герояў барацьбы і працы і павялі аб іх хвалюючы расказ. Кампазіцыю паглядзелі тысячы жыхароў не толькі раёна, але і вобласці.

У нас часта выступаюць з успамінамі былыя падпольшчыкі, члены КПЗБ, удзельнікі Вялікай Айчыннай вайны П. Жалезняковіч, К. Главінская, М. Смалянка, І. Пахолак, М. Навіцкі, Л. Бусько і іншыя. Гасцямі на літаратурных вечарах у клубах і бібліятэках бываюць нашы землякі пісьменнікі Максім Танк, Янка Брыль, Алесь Бажко, Уладзімір Калеснік.

Натхнёна і ініцыятыўна працуюць работнікі культурнага фронту ў гэтым годзе, годзе ленінскай ударнай працы.

Клубы і бібліятэкі праводзяць тэматычныя вечары, вусныя часопісы, канферэнцыі чытачоў, кніжныя выстаўкі, прысвечаныя Леніну.

Ленінскія вечары. Часта яны бываюць у сельскіх клубах і бібліятэках. Вельмі цікава яны праходзяць у Малюшыцкім, Лукскім і іншых сельскіх клубах. Але я ўпэўнены, што будуць яшчэ цікавейшымі. Нядаўна калгас імя Чарняхоўскага паслаў на экскурсію ў Цэнтральны музей У. І. Леніна ў Маскву двух пераможцаў ударнай ленінскай вахты. Аб сваіх уражаннях, аб усім, што ўбачылі і пачулі, яны раскажуць калгаснікам.

Ідэі Леніна жывуць і перамагаюць. Гэта мы бачым на кожным кроку, аб гэтым гаворым на поўны голас. Нашы культасветработнікі ўсё смялей выкарыстоўваюць у рабоце мясцовыя факты. Вось адзін з іх. У Карэліцкім раёне штогод спажываецца 4,3 мільёна кілават-гадзін электраэнергіі — больш, чым выпрацоўвала ўся Беларусь у 1913 годзе. Раён стаў краем суцэльнай электрыфікацыі. А пачыналі з лучыны.

Калісьці Ленін марыў аб ста тысячах трактароў. А цяпер толькі на нашых палях іх больш за паўтысячы. Хіба гэта не тэма для агітбрыгад!

Сёлета ў раёне будзе праведзен конкурс драматычных калектываў на лепшы спектакль аб перамозе ленінскіх ідэй. Добрая задума. Цікавым можа атрымацца і конкурс на лепшае выкананне песень пра Ільіча і песень, якія ён любіў. Кожны год Турэцкая бібліятэка праводзіць конкурс на лепшага чытальніка вершаў аб вялікім правадыры працоўных. Такія ж конкурсы праводзяць і іншыя бібліятэкі.

Усё больш укараняюцца ў наш вясковы побыт новыя звычаі і традыцыі: урачыстая рэгістрацыя шлюбаў, камсамольскія вяселлі і г. д. І як вынік, у раёне ўсё менш выпадкаў хрышчэння дзяцей, а фактаў вянчання ў царкве наогул не сустракаецца. А на провады ў Савецкую Армію клубы запрашаюць ветэранаў вайны, былых партызан, настаўнікаў. Будучым воінам праўленні калгасаў уручаюць каштоўныя падарункі. Ім гавораць цёплыя словы ўдзячнасці за добрую працу. Вечар звычайна заканчваецца канцэртам. Моладзь калгаса імя Ул. Царука саджае ў гэты дзень дрэвы.

Кайшоўка, Турэц, Тудараба, Лядкі, Кожава, Заполле, Лукі, Малюшычы — вось адрасы клубаў выдатнай работы. Але яшчэ не ўсюды так. Вось, напрыклад, клуб у Лыкавічах. Рэдка адкрывае яго загадчыца Марыя Бурак. Не ідуць людзі і ў Мірацкі клуб: не праводзяцца тут цікавыя мерапрыемствы, памяшканне неахайнае і недагледжанае.

І гэта таму, што ў гэтыя ўстановы культуры трапілі выпадковыя, абыякавыя людзі. Ад такіх работнікаў мы вызваляемся, рыхтуем на іх месца кадры са здольнай моладзі. Наша задача — дабіцца, каб на чале кожнага клуба і бібліятэкі стаялі высокаадукаваныя людзі, добрыя арганізатары, энтузіясты. Летась мы паслалі адзінаццаць выпускнікоў сярэдніх школ у Гродзенскае культасветвучылішча на стацыянар. Трое вучацца завочна, чацвёра — на дзесяцімесячных курсах пры абласным Доме народнай творчасці. Мастацкі кіраўнік Кайшоўскага Палаца культуры Віктар Кукаяшны—студэнт-завочнік Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі, а Віктар Жучэнка — дырэктар Карэліцкай музычнай школы — летась паступіў на завочнае аддзяленне Ленінградскага інстытута культуры. Спадзяёмся, што яны стануць выдатнымі спецыялістамі, прынясуць немалую карысць вёсцы.

Мы будзем рабіць усё, каб не толькі кожная вёска раёна мела свой клуб, а каб чалавеку прыемна было зайсці на яго прыветны агеньчык, каб у клубе было весела і ў святы, і ў будні.

Вось каму на канцэрце апладзіравалі слухачы: злева направа—А. Фляркоўскі, М. Танк, В. Роўда.
Фота Ул. КРУКА.

СЕЗОН 1968-69

МУЗЫКА, НАРОДЖАНАЯ ВЕРШАМ

РЭПАРТАЖ З АДНАГО КАНЦЭРТА

Мы ішлі на канцэрт аб'яднанага хору Беларускага радыё і кансерваторыі пад кіраўніцтвам Віктара Роўды і не сумняваліся, што ён будзе цікавы. Але ж быў і нейкі ўнутраны неспакой. Таму што ведалі — у Мінску не так ужо і многа аматараў харавой музыкі (аб гэтым, дарэчы, гавораць няпоўныя зборы нават на канцэртах прыезджых калектываў). Але мы памыліліся. Вялікі натоўп ля ўваходу, нейкая няўлоўная ўрачыстасць былі добрымі сімптомамі. У гэты вечар канцэрт перадаваўся па тэлебачанні, і тысячы людзей, якія выпадкова, або наўмысна занялі месцы ля блакітнага экрана, не пакінулі іх, захопленыя музыкай, высокапрафесіянальным спяваннем. Што я кажу — высокапрафесіянальным — гэта, відаць, нікому ў галаву не прыходзіла. Слухалі, думалі... Як мая суседка злева, вельмі ўважліва, што называецца, затаіўшы дыханне. Гэты настрой перадаваўся ад аднаго да другога і стаў атмасферай філарманічнага вечара.

Канцэрт пачаўся паэмай-кантатай Аляксандра Фляркоўскага «Песні, якія вырваліся з пекла» на вершы афрыканскіх паэтаў.

Окровавленный мяч катится
по земле Анголы...
Салдаты играют в футбол этим
мячом,
Истекающим кровью на земле
Анголы.
И уже не замечают, что это
не мяч,
А мокрая, запятнавшая траву
и песок,
Голова африканца катится,
кровоточа,
По земле Анголы между
пыльных сапог.

Вельмі дакладны і выразны верш, і музыка — парыў, стогн, крык. І вось мы ўжо не ў зале Мінскай філармоніі — перад вачыма зялёныя бяскрайнія афрыканскія прасторы і спякота, і пыл, і высокае неба, і рабства ў наша імклівае дваццатае стагоддзе, і мара аб свабодзе, і гнеў, гнеў, гнеў, што расце, расце, расце...

Музыка захапіла, закружыла, запаланіла...

— А кульмінацыяй канцэрта, на маю думку, было выкананне хорам фрэскі на вершы Максіма Танка «Ave Maria», — сказаў народны артыст СССР Генадзь Іванавіч Цітовіч, выдатны знаўца харавога спявання. — Кампазітар вельмі дакладна раскрыў змест верша, знайшоў музыку, ідэнтычную высокай паэзіі гэтага твора.

Мы чакалі такой прэм'еры даўно. Верш, у якім ад самога яго нараджэння закладзена музыка, не мог не стаць музыкай...

Звон кафедральны кліча на Ave,
З цесных завулкаў злева
і справа
Гуртам манашкі ў чорным
адзенні
Цягнуцца. Быццам сумныя цені
Тут і старыя і маладыя, —
Ave Maria.

Спачатку мне музыка здалася трохі аднастайнай. Але гэта, можа, супраціўляўся ва мне верш, які даўно — з таго дня, як я прачытала яго ў часопісе — запаў у душу. Так цяжка бывае глядзець фільм па знаёмай і любімай кніжцы, так немагчыма бывае прывыкнуць да новага аблічча актрысы, якую ведаеш даўным-даўно, і сустрэўся зноў праз гады...

Глядзіць набожна на крыж
Пятровы,
А я малюся на яе бровы:
Няўжо, красуня, ты не шкадуеш,
Што хараство і жыццё
марнуеш?
Як танцавалі ножкі такія. —
Ave Maria...

Арганічна ў музычную тканіну ўплятаецца голас чытальніка. Дыктар Беларускага радыё Леанід Дзяркач. Па-юнацку трапятлівы, ён нібы і сам перажывае разам з паэтам трагедыю манашкі... Чужая трагедыя — асабісты боль і роздум...

Зала літаральна выбухнула апладысментамі, і на сцэну паднеслі кветкі. І гэта быў не звычайны рытуал канцэрта-прэм'еры — самая добрая рэцэнзія. Пунсовыя, дзёрзкія гваздзікі, барвовыя, гордыя і элегантныя цюльпаны, жоўтыя, лаканічныя, як слова «біс», нарцызы...

У антракце, калі пагаслі тэлевізійныя камеры, калі гледачы пакінулі залу і абменьваліся ўражаннямі ў вялікім фае, я падышла да Максіма Танка. Я запыталася, што адчувае паэт, калі вершы яго становяцца музыкай, што адчувае паэт, калі верш яму ўжо не належыць, жыве самастойным сваім жыццём. Яўгеній Іванавіч мог бы мне не адказваць. Адказам для мяне быў яго твар, вочы, усмешка:

— Мне здаецца, што музыка пашырыла мой тэкст. Вы ж ведаеце, што пры дапамозе музыкі нават шэры тэкст можа бліснуць раптам, як шкельца на сонцы... Я сабе не суддзя. Але калі пачуў свой верш у такім выкананні і з такой музыкай, дык здалося, крылы адчуў...

Потым я гаварыла з кампазітарам. Гэта ён, Аляксандр Фляркоўскі, па-сутнасці, быў віноўнікам свята, гэта ён, улюбёны ў вершы Максіма Танка, зрабіў нам гэты падарунак.

— Дзесяць гадоў ляжаў у мяне ў стале верш «Ave Maria». Шмат разоў я парываўся ўзяцца за яго, але кожны раз адкладваў — адчуваў, што для такой работы яшчэ не падрыхтаваны ўнутрана. Гэты верш параіў мне калісьці Рыгор Рамановіч Шырма. Яго рэкамендацыя для мяне, зразумела, вельмі аўтарытэтная. Я ўсё баяўся, што не апраўдаю яго спадзяванняў. І зараз баюся — ці апраўдаў хоць у малой ступені. Пісаў спецыяльна для Віктара Роўды і яго хору. Вельмі ён мне па душы прыйшоўся. Гэта наша другая сумесная работа. Першая — «Песні, якія вырваліся з пекла». Прэм'ера гэтай паэмы-кантаты была ў мінулым годзе. А хутка выйдзе пласцінка з гэтым творам, які запісаны ў выкананні хору Беларускага радыё і кансерваторыі.

У творчым жыцці кампазітара бываюць нейкія этапныя моманты. Для мяне гэта сустрэча з цудоўным харавым калектывам і таленавітым беларускім паэтам Максімам Танкам...

...У той вечар у зале філармоніі адбылося яшчэ дзве прэм'еры. Упершыню ў Мінску прагучаў Рэквіем Фарэ і васьмігалосы матэт Баха «Спявайце смялей». І мы вельмі ўдзячны за гэта таленавітаму калектыву.

Я паспрабавала перадаць тыя пачуцці, тую атмасферу, якія панавалі ў глядзельнай зале, а прарэцэнзуе канцэрт заслужаны дзеяч мастацтваў БССР Аляксей Кагадзееў.

І. ПІСЬМЕННАЯ.

Аляксей КАГАДЗЕЕЎ: «САКРЭТ ПАПУЛЯРНАСЦІ—ПРОСТЫ...»

Гэты параўнаўча малады калектыў за кароткі час заваяваў папулярнасць у нашых слухачоў, слава пра яго ўжо разнеслася па ўсёй краіне.

Сакрэт папулярнасці просты: арыгінальнасць праграм, стараннасць аддзелкі кожнага харавога нумара, выканаўчае майстэрства...

У першым аддзяленні былі выкананы два творы Аляксандра Фляркоўскага: «Песні, якія вырваліся з пекла» ў трох частках і «Ave Maria» — фрэска на вершы Максіма Танка.

У трох частках паэмы-кантаты «Песні, якія вырваліся з пекла» (I частка — «Цішыня астравоў зялёных», II частка — «Мяч», III частка — «Поезд — каналья») праходзіць тэма каланіяльнай Афрыкі, вобраз яе заняволенага народа. Гэта адчуваецца і ў журботнай, поўнай шырокага дыхання тэме (сапрана, мручанда), на фоне асцінатнага руху (альты, сапрана) у першай частцы, у поўным трагічнага пафасу хоры ў другой частцы, у гратэскавым з вострым напорыстым сінкапіраваным рытмам хоры трэцяй часткі.

Трэба сказаць, што выканаўцы — хор радыё, інструментальны ансамбль добра справіліся з гэтай вельмі складанай партытурай. Асабліва запомнілася спяванне хору ў першай частцы: сярэбранай павуцінкай льецца тэма сапрана, мякка, празрыста, тонка. Нягледзячы на нешматлікі склад хору, магутна, шчыльна, няўмольна прагучала кульмінацыя другой часткі. Віртуозна была выканана найскладанейшая ў інтанацыйных і рытмічных адносінах трэцяя частка.

Другі твор А. Фляркоўскага — фрэска на вершы Максіма Танка «Ave Maria» выконвалася ўпершыню. Адчуваецца, што эмацыянальнасць, паэтычнасць вершаў натхніла кампазітара, які стварыў цудоўную музыку, і дырыжора, які знайшоў цікавую інтэрпрэтацыю твора. Майстэрскае спалучэнне розных інструментаў аркестра (арган, фартэпіяна, кантрабасы, ударныя інструменты) стварае амаль бачны вобраз сабора, з яго перазвонам.

Харавая партытура напісана з выдатным веданнем хору. Спалучэннем чытання і спявання хору пры паступовым дынамічным нарастанні дасягаецца вялікае эмацыянальнае ўздзеянне на слухача.

Натхнёна было выканана сола аргана Алегам Янчанкам. У тых месцах, дзе арган гучыць з хорам, аркестравай групай або акампаніруе салістуспеваку, арганіст выдатна адчувае ансамбль (гэта асабліва прыкметна пры выкананні Рэквіема Г. Фарэ). У гучанні хору трэба адзначыць мяккасць, роўнасць. Нават у драматычна насычаных tutti фарсіраванае гучанне хору не дапускаецца.

Другое аддзяленне аб'яднаны хор у суправаджэнні камернага аркестра пачаў Рэквіемам Габрыэля Фарэ, які выконваецца ў Мінску ўпершыню.

Музыка Рэквіема — шчырая, меладычная, своеасаблівая. У ёй мала вострых драматычных канфліктаў (калі не лічыць шостай часткі «Libera me», — уся цячэ мерна, спакойна. Увесь твор прасякнуты глыбінёй чалавечых пачуццяў. Тут і светлы сум, і душэўныя пакуты.

Аб'яднаны хор выканаў Рэквіем мякка, на гранічнай злітнасці галасоў (асабліва ў жаночай групе хору), пакарыў пранікнёнасцю выканання. Па-майстэрску выяўлена прыгажосць тэмбраў розных харавых груп, напрыклад, у сольных эпізодах тэнаравай і сапранавай партый у першай частцы.

Толькі хацелася б, каб тэмп Andante moderato ў першай частцы (сола тэнаровай партыі) быў крыху больш стрыманы. Сольныя партыі ў Рэквіеме выканалі лаўрэат міжрэспубліканскага конкурсу Любоў Каспорская (лірычнае сапрана) і лаўрэат Усесаюзнага конкурсу Валерый Кучынскі (лірычны барытон). У Валерыя Кучынскага мяккі голас цудоўнага тэмбру, роўны на ўсім дыяпазоне. Падкупляе яго музычнасць: што б ён ні спяваў — ён заўсёды спявае з захапленнем, натхнёна. Асабліва запомніўся ў яго выкананні пачатак шостай часткі «Libera me».

Лёгкі, пяшчотны па тэмбры, палётны, надзвычай пявучы голас у Любові Каспорскай. У другім аддзяленні былі выкананы Crucifixus Лоцці і надзвычай складаны васьмігалосны матэт І. Баха «Спявайце смялей». І ў гэтых двух творах хор прадэманстраваў высокае пеўчае майстэрства, якое сведчыць аб вялікіх творчых магчымасцях калектыву. Трактоўка матэта трохі своеасаблівая: мяккасць, камернасць гучання з перавагай нюанса піано, што бадай стылістычна апраўдана — гэта Бах, а не Гендэль, хоць матэт міжволі асацыіруецца з гендэлеўскім «Гімнам працы».

Слухаючы аб'яднаны хор, міжволі задаеш сабе пытанне: як два розныя па якасным галасавым складзе пеўчыя калектывы (хор радыё і кансерваторыі) маглі дасягнуць такой злітнасці галасоў, такога цудоўнага харавога ансамбля ва ўсіх яго кампанентах — лад, рытм, дыкцыя, адзіная пеўчая манера. Радуе гранічная дакладнасць, акуратнасць уступаў і зняцця гучнасці. У гэтым, безумоўна, заслуга кіраўніка калектыву — заслужанага дзеяча мастацтваў БССР Віктара Роўды, які вызначаецца незвычайнай працавітасцю, — абавязковым спадарожнікам таленавітага чалавека.

Трэба адзначыць таксама і ўмелую арганізацыю канцэрта. Гэта ва ўсім: ад складання праграмы, да выхаду і адыходу хору за кулісы.

Выдатны канцэрт!

У МАЙСТЭРНЯХ АРХІТЭКТАРАЎ

БУДЫНАК ПАЧЫНАЕЦЦА З ЛІНІІ

Скончыўшы работу, мастак адыдзе ад яе, прыжмурыць вока, а потым, выбраўшы пэндзаль, наўмысна доўга, быццам расцягваючы асалоду, патыцкае ім па палітры і прыгожым лёгкім росчыркам паставіць у куточку палатна свой подпіс...

Гэта яго работа. Ён зжыўся з ёй сэрцам...

Ніколі не бывае такога, каб забыліся ў цітрах фільма паставіць імя рэжысёра, які яго стварыў. Ніколі, напэўна, не выйшла ні адной кнігі, дзе б замест імя аўтара стаяла прозвішча наборшчыка альбо друкара. Ніколі, называючы выканаўцу музычнага твора, не забываюцца назваць імя кампазітара.

Архітэктарам у гэтым сэнсе не пашанцавала. Яны не ставяць свайго прозвішча на сцяне пабудаванага па іх праекце дома—гэта не прынята. І ў газетных урачыстых артыкулах часцей пішуць пра будаўнікоў, што датэрмінова здалі аб'ект, забываючыся на чалавека, які ў гэты «аб'ект» уклаў часцінку свайго сэрца, сваёй душы... Пабудаваны дом пачынае жыць сваім жыццём, у яго прыходзяць людзі, і гэтым людзям няма ніякай справы да архітэктара. І толькі ад спецыялістаў—калег пачуе архітэктар словы, у якіх—вялікая павага да яго працы.

...Ідзе па мінскай вуліцы падцягнуты малады мужчына, усміхаецца нечаму свайму, нібы проста радуецца вясноваму сонцу, блакітнаму небу, першаму цяплу пасля доўгай і халоднай зімы. І нікому з прахожых нават не прыйдзе ў галаву, што глядзіць ён на свой першы дом, які спраектаваў толькі-толькі прыехаўшы ў Мінск пасля заканчэння Маскоўскага архітэктурнага інстытута.

— Так, хлопча, — гаворыць ён сам сабе,—не такі ўжо прыгажун твой першы... Ну, ды што зробіш, час такі быў—прыгажосць лічылася раскошай. Але, што ні кажы, а кватэры ты спланаваў тут някепска. Зручныя атрымаліся кватэры...

Ідзе чалавек, усміхаецца, прыгадвае «свае дамы»: прыгажуныінстытуты — геалогіі, электронікі, водных праблем, студэнцкія інтэрнаты універсітэта, політэхнічнага, шмат жылых дамоў. Здаецца, заплюшч вочы—і ўбачыш іх. Кожную лінію, кожную сцяну, кожную цаглінку...

Колькі нерваў каштавалі яны архітэктару Юрыю Грыгор'еву! Колькі прыходзілася спрачацца, даказваць, пераконваць, што архітэктар нічога не прыдумвае толькі дзеля таго, каб прыдумаць, што ў кожнай дэкаратыўнай каляровай пляме, у кожным дрэўцы на макеце ёсць жалезная неабходнасць, дакладны мастацкі разлік.

Майстэрня архітэктара нічым не нагадвае майстэрню мастака. Ды ці можна лічыць майстэрняй пакой, у якім цэлы дзень займаешся адміністрацыйнымі справамі, сустракаешся з заказчыкамі, размаўляеш па тэлефоне, падпісваеш процьму папер. А папер і спраў, якія трэба выконваць (але якія не надта ж грэюць сэрца), у цябе шмат, калі ты кіраўнік архітэктурна-канструктарскай майстэрні, дзе больш за сотню супрацоўнікаў. Цэлы дзень круцішся, бы вавёрка ў коле: то не даюць спакою так званыя куратары—яны, здаецца, толькі тым і займаюцца, што стаяць над каркам і падганяюць, то прыходзяць высвятляць узаемаадносіны электрыкі і эканамісты, то раптам тэлефонны званок—табе загадваюць нешта рабіць у першую чаргу, а нешта адкласці. А колькі нахвалюешся, калі прыходзяць вядучыя архітэктары праектаў, раскладаюць на крэслах і проста на падлозе паперы, планшэты і пачынаюць тлумачыць:

— Гэтак жа нельга... Паслухаліся, прывязалі сюды тыпавы кінатэатр. А цяпер высвятляецца, што трэба «прышпіліць» да гандлёвага цэнтра тыпавы камбінат бытавых паслуг. Навошта ж было столькі шукаць, падлічваць?..

І ўвесь дзень справы, справы, справы... А стол, на якім ляжыць зроблены алоўкам накід будучага дома (нават не дома, а толькі яго ідэі)—вось тут, побач. І няма часу прысесці да гэтага стала, забыцца на ўсе неадкладныя справы і аддацца гармоніі ліній, аб'ёмаў, фарбаў.

Майстэрня, якой кіруе Юрый Грыгор'еў,—самая вялікая ў інстытуце «Мінскпраект». Сто дзесяць чалавек, восем брыгад, спецыялісты па ўсіх галінах праектавання, эканамісты, электрыкі, сантэхнікі, архітэктары ландшафту, інжынеры. І ўсе загружаны працай—ні хвіліны перадышкі. У распрацоўцы—праекты рэканструкцыі Ленінскага праспекта, ад гадзіннікавага завода да могілак, што на Маскоўскай шашы, вуліцы Якуба Коласа, праект забудовы цэлага гарадка на восемдзесят тысяч жыхароў у раёне Чыжоўкі. Трэба як след паламаць галаву і над праектам рэканструкцыі кінатэатра «Перамога». А гэта вельмі ж няпроста. Стаіць ён нязручна, заціснуты з усіх бакоў вуліцамі. Як тут выкруціцца, каб не вельмі ўжо разбураць і ў той жа час стварыць у самым цэнтры горада будынак, які б упрыгожыў увесь гэты раён?..

Працы шмат. Дзень праляціць — не паспееш заўважыць. І вось ужо становіцца ціха ў інстытуцкіх калідорах, гасне святло ў пакоях, толькі ледзь чутна шаргацяць недзе венікі прыбіральшчыц.

Скончыўся працоўны дзень — пачынаецца працоўны вечар.

Архітэктар не можа дазволіць сабе хоць дзень не трымаць у руках алоўка. Няхай гэта будуць нават зусім фантастычныя праекты, якія, можа, ніколі не пераўтворацца ў камень, у бетон. Але трэба маляваць, думаць, увесь час быць у творчым напружанні, каб не адстаць ад жыцця, каб не страціць набытага штодзённай карпатлівай працай умельства.

Вось—чысты аркуш паперы. Алоўак павіс над ім, ледзь дакрануўся да паперы—праведзена першая роўная лінія. Усё ідзе лёгка, працуецца з ахвотай...

З'яўляюцца лініі, аб'ёмы. Чалавеку, незнаёмаму з гэтай працай, можа здацца, што гэта проста прыгожы малюнак. Архітэктар жа кожную лінію бачыць у матэрыяле. Даволі складаная задача стаіць перад Юрыем Панцеляймонавічам—трэба спраектаваць Дом пісьменнікаў. Цяжкая, вельмі цяжкая пляцоўка, на якой ён павінен размясціцца, адразу за будынкам Дзяржаўнай філармоніі. Як стане новы будынак? Якім ён будзе?..

Тут павінны быць канцэртная зала, літаратурны музей, бібліятэка, рэстаран, вялікая більярдная, прасторныя холы, ды і... а чаму б і не? Чаму б недзе ў цокальным паверсе не адвесці месца пад фінскую лазню? Калі арганізаваць увесь гэты кангламерат разнастайных памяшканняў вакол унутранага дворыка—будзе магчымасць адасобіцца ад гарадскога тлуму, стварыць куточак цішыні і ўтульнасці....

Ідзе час, чалавек працуе. Хутка гэтыя лініі ператворацца ў чарцяжы, у макет, у калонкі лічбаў, у інжынерныя выкладкі. Потым прыйдуць на пляцоўку будаўнікі, заравуць бульдозеры, экскаватары, уздымуцца краны, пачнецца будаўніцтва. Але работа архітэктара не канчаецца распрацоўкай праекта. Ад зараджэння ідэі, ад праектнага задання да апошніх элементаў аддзелкі, да падбору колеру ў памяшканнях—усё гэта праца архітэктара...

Пройдзе час, вырасце прыгожы будынак, прыйдуць у яго людзі. І вельмі крыўдна, калі нішто не нагадае ім пра імя яго творцы, які ўклаў у гэты будынак часцінку сваёй душы, свайго сэрца.

А. БЕЛАВУСАЎ.

ЗАБАЎНІКІ ВУЧАЦЦА

На працягу чатырох дзён у Палацы культуры Мінскага камвольнага камбіната праходзіў занальны семінар масавікоў-забаўнікаў культасветустаноў Мінскай і Гродзенскай абласцей.

Яго ўдзельнікі праслухалі лекцыі аб арганізацыі змястоўнага адпачынку працоўных, эстэтычным і педагагічным майстэрстве забаўніка.

Затым адбыліся семінарскія заняткі, для правядзення якіх былі запрошаны вопытныя майстры масавай сцэны з Масквы, Ленінграда і Мінска.

Аб арганізацыі эстрадных гульняў, атракцыёнаў, забаў для дзяцей падрабязна расказаў і прадэманстраваў рад нумароў заслужаны дзеяч культуры РСФСР, педагог Ленінградскага Палаца піянераў У. Смірноў.

Змястоўна прайшлі заняткі, якія вялі масавік І. Чувільчыкаў і кампазітар-акампаніятар Я. Канстанцінаўскі (Масква). Яны расказалі аб методыцы складання праграм, тэхніцы развучвання рухавых і спартыўных гульняў, масавых танцаў і карагодаў, аб рэквізіце забаўніка.

У праграме заняткаў, якія вёў выкладчык Ленінградскай вышэйшай прафсаюзнай школы У. Бульванкер, былі масавыя песні, літаратурна-музычныя віктарыны, «агеньчыкі».

Выкладчыкі школы бальных танцаў Палаца культуры Мінскага трактарнага завода Л. Лазарава і М. Кац расказалі ўдзельнікам семінара аб методыцы развучвання бальнага танца, паказалі на практыцы іх выкананне.

Масавікі-забаўнікі абмяняліся вопытам работы, пабывалі на вечары адпачынку «Заводская вясна», дзе сваё майстэрства дэманстравалі самадзейныя калектывы Палаца культуры Мінскага трактарнага завода.

А. ХУДАВЕЦ.

Вялікім поспехам у студэнтаў Мінскага радыётэхнічнага інстытута карыстаецца студэнцкі тэатр сатыры. Дасціпна і востра паказана ў спектаклі «Цэгла-67, бульба-69», жыццё студэнцкіх атрадаў інстытута ў час працоўнага семестра. Мастацкі кіраўнік тэатра і рэжысёр-пастаноўшчык — студэнт дыпломнік радыётэхнічнага факультэта Якаў Кацаў, музычны кіраўнік — Уладзімір Быкоўскі.

На здымку—сцэна са спектакля «Цэгла-67, бульба-69».

Фота Я. СОРКІНА.

ПА ВЫСТАВАЧНЫХ ЗАЛАХ

МАЛЮЮЦЬ ДЗЕЦІ ГОМЕЛЬШЧЫНЫ

У мастацкім салоне Гомеля адкрыта 5-я абласная выстаўка выяўленчай творчасці школьнікаў. Тут паказана больш за сотню разнастайных твораў — акварэлі, лінагравюры, малюнкі, работы ў галіне дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва. Асноўная тэма большасці работ—родны край і яго людзі. Юныя мастакі адлюстроўваюць сённяшняе жыццё і сваёй фантазіяй пранікаюць у гістарычнае мінулае, і ў будучыню.

Света Ганікман з Гомельскага Палаца піянераў стварыла акварэльную кампазіцыю «Сцяганосец». Яна намалявала будзёнаўцаў у імклівай атацы, а ў цэнтры — буйным планам — сцяганосца.

Аўтары экспанаваных работ імкнуцца па-свойму глянуць на свет, шчыра дзеляцца ўражаннямі ад разнастайных праяў жыцця. Добрыя і розныя акварэлі «Першы трактар» Тані Палавой з Рагачова, «На Месяцы» Сашы Басманава з Добруша, «Патруль» Віці Харытошкіна з Гомельскага Палаца піянераў.

Юныя акварэлісты спрабуюць сілы ў розных жанрах — індустрыяльным і сельскім пейзажы, партрэце, уражвае іх сённяшні дзень нашага жыцця. Размах будаўніцтва на Палессі захапіў Віктара Завадскага з Рэчыцкага раёна. У яго індустрыяльным пейзажы «Беларуская нафта» — новая гісторыя роднага краю. Са шчырым захапленнем ад здзяйсненняў бацькоў на роднай зямлі напісаны і акварэлі «Чорнае золата» Галіны Кашынскай з Сасноваборскай сярэдняй школы Светлагорскага раёна, «Мой родны край» Святланы Суздалевай з Гомельскай школы № 31.

А якая розная ў юных мастакоў прырода — кожны бачыць у ёй нешта сваё. Ад гэтага і розныя работы. Вабяць акварэлістаў лірычныя матывы, такія, як у пейзажах Мікалая Дубровы з Мазыршчыны, Валодзі Самусенкі з Рэчыцкага раёна і Валодзі Лосева з Гомельскага Палаца піянераў.

Многа на выстаўцы лінагравюр. Лепшыя з іх — «Лесарасправацоўкі» Надзеі Шарабуравай і «Будоўля» Пеці Куксы. Абое вучацца ў Церахоўскай школе Гомельскага раёна.

Выкарыстоўваюць юныя мастакі і такі матэрыял, як гліна. Сярод скульптурных работ на выстаўцы запамінаюцца «Шахцёр» і «Музыкант» Дзімы Германа з Гомельскага Палаца піянераў.

Не адстаюць ад дарослых мастакоў і юныя аматары дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва, якім здаўна славіцца Гомельшчына. Яны спрабуюць працаваць у самых розных матэрыялах. Навучэнцы Гомельскай школы-інтэрната № 1 Саша Базылік і Саша Федзькін выканалі партрэт Уладзіміра Ільіча Леніна ў тэхніцы інкрустацыі саломкай. Цікавая і другая іх работа ў гэтай жа тэхніцы—«50 год БССР». А якія маляўнічыя ручнікі работы Люды Антонавай з Чачэрскага Дома піянераў, Наташы Зур і Тамары Антаненкі з Гомельскага Палаца піянераў. Валя Бугрымава з Дзям'янкаўскай школы-інтэрната Добрушскага раёна стварыла касцюм паводле беларускіх народных матываў. Робяць юныя мастакі і прадметы сялянскага побыту. Так, вучні Асарэвіцкай школы Брагінскага раёна паказваюць на выстаўцы самапрадку, церніцу, сукала, начоўкі.

Калі глядзіш экспанаты гэтай выстаўкі — радуешся, што багатая на таленты зямля Гомельшчыны, што да майстроў старэйшага пакалення ідзе вартае папаўненне.

А. ШНЫПАРКОЎ.

ШЧЫРАСЦЬ

У Маладзечна адначасова адкрыліся дзве мастацкія выстаўкі — у памяшканні Дома народнай творчасці і ў Цэнтральнай гарадской бібліятэцы імя Н. К. Крупскай.

У Доме народнай творчасці экспануюцца творы мастакоў — выкладчыкаў студыі выяўленчага мастацтва і работы студыйцаў. Аснову гэтай экспазіцыі склалі работы Я. Радзялоўскай, С. Кісяля, П. Герасіменкі. Маладым запалам, праўдай жыцця, сталым аналізам жыццёвых з'яў характарызуюцца работы адной са старэйшых мастачак рэспублікі Я. Радзялоўскай. Яе «Беларуская сюіта» — нешматлікая па колькасці работ, але значная па сіле мастацкіх вобразаў, па паглыбленні ў характар адлюстраванага. Добрыя партрэты, напісаныя мастачкай, — «Люда», «Наташанька», «Люба», «Арабінка» і іншыя. А пейзажы і нацюрморты прымушаюць прасякнуцца настроем, які валодаў мастачкай, калі яна пісала іх («Чаромха», «Грыбы»).

Асобна хочацца спыніцца на серыі работ Я. Радзялоўскай, створаных ёю ў часе паездкі па Дагестане. Добра перададзены адмысловы каларыт горных пейзажаў, спецыфіка мясцовай архітэктуры, сцэны народнага жыцця і побыту ў карцінах і эцюдах «Кірмаш», «Даргінскія жанчыны», «Дзяўчаты працуюць», «Жанчыны Дагестана».

А вось Я. Радзялоўская піша цыганоў. Ніякай экзотыкі! Спакойныя тоны. Будзённая абстаноўка. Сціплыя, задумлівыя, засяроджаныя людзі. Людзі працы.

Большасць работ выкананы мастачкай у тэмперы. Няхай яны не ўсе аднолькава завершаныя, але ўсе гучаць пераканаўча, праўдзіва.

Маладым запалам, фантазіяй, значнай творчай культурай адзначаны работы мастакоў С. Кісяля, П. Герасіменкі, студыйцаў І. Смалякова, С. Крышкоўскага, Ю. Церабуна, С. Лявоненкі, В. Канапелькі і іншых.

У другой экспазіцыі, што ў бібліятэцы, — цікавыя творы Г. Нарчука («Вясна на Віліі», «У школу», «Каля Рудакова»). Добра напісаны мастаком жаночы партрэт, пейзаж «У гарадскім парку» і некаторыя іншыя.

Цікава, у дэкаратыўным плане вырашае П. Лазоўскі жаночы партрэт «Лада».

Супярэчлівае ўражанне пакідаюць работы Э. Асановіча і К. Харашэвіча. Наўрад ці апраўданы «ўмоўныя прыёмы» ў работах Э. Асановіча «Цішыня», «Вязынка», «Хаты», пазбаўленых выразнай думкі, выразнага пачуцця. Яго «Партрэт дзяўчыны» недасканалы па малюнку. На мой погляд, залішне захапляецца фармальнымі прыёмамі на шкоду думцы і К. Харашэвіч у пейзажах «Восень», «Вясна». Так, пра змест пейзажа гэтага мастака «Дарога» нагадвае адна толькі этыкетка. Прыемнае выключэнне — «Зіма» гэтага мастака. Ясная па думцы, па настроі работа.

І яшчэ пра адно ў заключэнне: не зусім зразумела, навошта было мастакам Маладзечна адначасова рабіць дзве экспазіцыі. Тым больш, што і Дом народнай творчасці, і бібліятэка — у адным памяшканні. Калі б усе экспанаты былі сабраны ў агульную экспазіцыю — яна, безумоўна, выйграла б. Да таго ж, менш было б у экспазіцыі работ выпадковых, якія псуюць уражанне ад цікавых у цэлым выставак.

Ф. ВАЛАДЗЬКО.

«ФОТА—69»

Начны Мінск, піянеры ля вечнага агню на плошчы Перамогі, салігорскія шахты, кветкі, маляўнічае возера Нарач — усё гэта можна ўбачыць на VII справаздачнай выстаўцы работ фотааматараў Мінска, якая адкрылася ў рэспубліканскім Доме мастацтваў.

Тут прадстаўлена каля 150 работ дваццаці аўтараў — лепшых аматараў фотамастацтва.

Уражваюць здымкі В. Брадзіхіна («П. Броўка», «Навальніца», серыя «Пачынаючы рыбак»), А. Бі[illegible]ылкі («У засадзе», «Загаворшчыкі»), А. Глінскага («Лютаўскі дзянёк», «Абуджэнне»), Ю. Сапуна («Хатынь», «На графскіх развалінах»), М. Байцова («Галя», «Аўтапартрэт»), М. Асіноўскага («Таня», «Нацюрморт», серыя «Нарач»), С. Явкіна («Ля помніка Перамогі», «Выскачка», «Вясенні матыў») і многія іншыя.

Выстаўка выклікала вялікую цікавасць у шматлікіх наведвальнікаў. Яна працягнецца да 25 красавіка.

ДЗЕЦІ БЫЛІ ЯЕ СЯБРАМІ

ДА 70-годдзя З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ ВЕРЫ СУРСКАЙ

В. С. Сурская сярод брэсцкіх піянераў (1949 год).

Пісьменніцы Веры Сурскай сёння было б семдзесят гадоў. Былыя хлапчукі і дзяўчынкі, якія некалі сустракаліся з ёю ў Брэсцкім абласным Доме піянераў, памятаюць яе маладой і бадзёрай, заўсёды захопленай новымі справамі.

Працуючы ў Брэсцкім Доме піянераў, Вера Сяргееўна была не проста выхавацелем, кіраўніком дзяцей, яна была іх старэйшым другам, дарадчыкам, якому можна даверыцца ў патаемных думках і марах.

Лялечны тэатр пры Брэсцкім Доме піянераў быў прадметам яе асаблівых клопатаў. Яна пісала п'есы для гэтага тэатра, вучыла дзяцей, як рабіць лялькі, клеіць дэкарацыі. Сярод мноства розных спраў Вера Сяргееўна ўмела вызначыць галоўнае, мэту, дзеля якой яна працавала: яна імкнулася абудзіць у дзецях адчуванне прыгожага, прывіць ім любоў да літаратуры, імкнулася выхоўваць і развіваць дзіцячыя густы, пашыраць кола іх інтарэсаў. Выхаванцам, якія спрабавалі свае сілы ў літаратуры, яна даручала пісаць сцэнарыі для лялечных спектакляў. І трэба было бачыць, як радавалася яна кожнай удачы сваіх юных сяброў.

Вера Сяргееўна была вялікім другам дзяцей, і дзеці былі яе сапраўднымі сябрамі. Гэта было ўзаемна-плённае сяброўства — яно ўзбагачала творчасць пісьменніцы. Яе кнігі—сведчанне пастаяннага душэўнага кантакту з маленькімі чытачамі. Кожны твор В. Сурскай — жывая, гарачая размова з дзецьмі пра жыццё, і менавіта аб тым, што асабліва цікавіць дзяцей, што знаходзіцца ў сферы іх пастаянных інтарэсаў. Кнігі В. Сурскай («Зорны паход», «Маладыя дубкі», «Новы дом» і інш.), напісаны пераканаўча, проста, даступна, з веданнем і разуменнем дзіцячай душы.

Таму яе вершы і казкі вельмі любяць маленькія чытачы, кнігі пісьменніцы не залежваюцца ў кнігарнях, іх часта просяць дзеці ў бібліятэках.

Галоўнымі чытачамі В. Сурскай заўсёды былі піянеры. Пісьменніца ўмела займальна расказаць нават пра самыя будзённыя школьныя справы. І піянерскія паходы, і жыццё ў лагеры, і школьныя будні — усё, пра што яна расказвала ў сваіх кнігах, аказвалася цікавым, запрашала чытача да роздуму.

З асаблівай любоўю і пяшчотай звярталася пісьменніца да самых маленькіх, да тых, хто яшчэ нават, можа, не ўмее чытаць. Яе вершы для самых маленькіх былі заўсёды дасціпныя, маляўнічыя, вобразныя, кожны радок іх свяціўся прыязнасцю і зычлівай усмешкай.

Сёння творы Веры Сурскай чытаюць новыя пакаленні юных чытачоў. І па-ранейшаму з яе кніг прыходзяць да іх добрыя думкі і пачуцці, па-ранейшаму чытаць яе кнігі цікава і карысна.

Р. ПІЯТУХОЎСКАЯ.

У КАМІТЭЦЕ ПА ЛЕНІНСКІХ І ДЗЯРЖАЎНЫХ ПРЭМІЯХ СССР У ГАЛІНЕ ЛІТАРАТУРЫ, МАСТАЦТВА І АРХІТЭКТУРЫ

16 красавіка пад старшынствам М. С. Ціханава адкрылася сесія Камітэта па Ленінскіх і Дзяржаўных прэміях СССР у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры. У яе рабоце прымаюць удзел відныя дзеячы культуры Масквы, Ленінграда, саюзных рэспублік. Члены камітэта азнаёмяцца з творамі, прадстаўленымі на атрыманне Дзяржаўных прэмій СССР 1969 года, заслухаюць даклады экспертных камісій, якія выязджалі на месцы, і выбяруць работы для далейшага ўдзелу ў конкурсе.

ТАСС.

САЮЗ МУЗЫ І НАВУКІ

Месяц назад на рэкламных шчытах Мінска з'явіліся афішы, якія паведамлялі, што пачалася «Студэнцкая тэатральная вясна». Яе арганізатары — Мінскі гарком камсамола, гарадскі студэнцкі клуб «Мара» і калектывы тэатраў імя Я. Купалы, М. Горкага, оперы і балета, тэатра юнага гледача. Звыш васьмі тысяч студэнтаў пабывала на спектаклях мінскіх тэатраў. Моладзь паглядзела такія іх работы, як «Грасмайстарскі бал», «10 сутак за каханне» (тэатр імя Я. Купалы), «Руіны страляюць ва ўпор», «Каменнае гняздо», «Дурнічка» (Рускі тэатр імя М. Горкага), «Дон-Кіхот» і «Севільскі цырульнік» (тэатр оперы і балета), «Горад на зары», «Вялікі канспіратар» і «Тры мушкецёры» (тэатр юнага гледача).

Пасля прагляду спектакляў адбыліся сустрэчы з творчымі калектывамі тэатраў і абмеркаванне ўбачанага. Перад студэнтамі выступілі заслужаны дзеяч мастацтваў РСФСР А. Даброцін, галоўны балетмайстар тэатра оперы і балета, заслужаны артыст РСФСР А. Дадзішкіліяні, галоўны рэжысёр тэатра юнага гледача Б. Ганага. У абмеркаванні спектакляў і дыскусіях прынялі таксама ўдзел заслужаныя артысты БССР Ю. Сідараў, Б. Масумян, І. Лакштанава, а таксама маладыя акцёры В. Клебановіч, В. Шур, Л. Барташэвіч, У. Мартынаў, У. Кошаль і інш.

Карысныя размовы на тэму «Вобраз сучасніка на сцэне тэатра» будуць прадоўжаны. Студэнты прагледзяць яшчэ дванаццаць спектакляў.

У праграме тэатральнай вясны агляд студэнцкіх самадзейных тэатраў. Пераможца яго атрымае ганаровае права сыграць свой спектакль на сцэне аднаго з прафесійных тэатраў.

А. ЮЗЭФОВІЧ,
намеснік загадчыка аддзела Мінскага гаркома камсамола.

ДЫСКУСІІ. На парадку дня: ПРАБЛЕМЫ АПАВЯДАННЯ

Серафім АНДРАЮК.

СЛУХАЦЬ ПУЛЬС ЧАСУ

Патрэба ў гаворцы, распачатай цікавым увогуле артыкулам В. Бурана «Вялікія праблемы малога жанру», даўно наспела.

Поспехі, дасягнутыя ў жанры апавядання за апошнія дзесяць-пятнаццаць гадоў, не менш значныя, чым поспехі рамана. Вырасла цэлая група таленавітых апавядальнікаў: В. Адамчык, Ул. Дамашэвіч, І. Навуменка, Б. Сачанка, М. Стральцоў, І. Чыгрынаў. Цікава працуюць маладыя празаікі А. Кудравец, М. Капыловіч, М. Вышынскі, Л. Калодзежны.

Апавяданне інтэнсіўна развіваецца. Але неяк увесь час здараецца так, што толькі асобныя зборнікі выклікаюць вострую адкрытую размову. Сваёй масіўнай, імпазантнай фігурай раман прыкоўваў да сябе асноўную ўвагу. Раман быў у цэнтры ўвагі. Малыя ж формы былі міжвольна адціснены на задні план. Але, нягледзячы ні на што, яны сціпла і сумленна рабілі сваю справу.

За апошнія два-тры гады беларускі раман пачынае здаваць свае пазіцыі. Апавяданне ж нязменна нясе сваю літаратурную службу. І сёння мы маем ужо столькі апавяданняў — добрых, сярэдніх, а таксама дрэнных, — што не гаварыць пра іх, прычым шырока, з экскурсамі ў мінулае, з заходамі ў сферу іншых жанраў, было б проста нядбайствам.

Апавяданне, як зазначаў І. Франко, «найбольш універсальны і свабодны від літаратуры». Гэтая універсальнасць і свабода дазваляюць яму быць мабільным і аператыўным, асабліва чуйным да змен у жыцці.

Першыя гады пасля вайны. З'яўляюцца цікавыя, праўдзівыя творы...

Канец саракавых — пачатак пяцідзесятых гадоў — творчыя індывідуальнасці як бы нівеліруюцца; у творах розных аўтараў больш агульнага, чым непасрэдна-адметнага, індывідуальна-непаўторнага. Ды і мала апавяданняў друкуецца ў гэты час на старонках часопісаў. Так, у часопісах «Полымя» і «Беларусь» за 1948 год было надрукавана толькі 7 апавяданняў, за 1949—10, за 1950—13.

У сярэдзіне 50-х гадоў назіраецца даволі прыкметнае ажыўленне апавядання.

У такой нераўнамернасці развіцця апавядання ёсць свая жыццёвая абумоўленасць.

Генетычна ў аснове жанру апавядання знаходзіцца прыватны выпадак з прыватнага жыцця чалавека. Як бы жанр ні змяняўся ў працэсе свайго развіцця, унутранай яго асновай усё ж застаецца менавіта гэты «генетычны код». Бясспрэчна, не трэба абсалютызаваць момант прыватнасці, не трэба забываць, што чалавек— істота грамадская. Іншая справа, наколькі арганічна прыватны лёс чалавека зліты з грамадскім яго лёсам, наколькі жыццёвая гэтая сувязь, наколькі ў гэтых узаемаадносінах чалавек застаецца самім сабою.

У нашым савецкім грамадстве інтарэсы асобы і агульныя інтарэсы супадаюць, дакладней, інтарэсы асобы становяцца інтарэсамі грамадскімі, і гэту галоўную асаблівасць нашага жыцця беларускае апавяданне, як і ўся беларуская літаратура, перадала праўдзіва і пераканаўча.

Аднак, аддаючы належнае такой важнай якасці нашага апавядання, як моцная сацыяльная напоўненасць, моцнае грамадзянскае гучанне, мы не павінны забываць, што часам гэта грамадзянскасць была *знешняй, павярхоўнай,* не мела канкрэтнага чалавечага ўвасаблення. Для апавядання канца 40-х—пачатку 50-х гадоў у нейкай меры характэрна пэўнае занядбанне чалавека дзеля справы.

Становішча відавочна змяняецца ў сярэдзіне 50-х гадоў, калі ў выніку змен у грамадскім жыцці пачынаюць асабліва шпарка развівацца малыя празаічныя жанры ды і само апавяданне становіцца нечым сярэднім паміж нарысам і непасрэдна апавяданнем, моцным сваёй жыццёвасцю, сваёй вернасцю рэальнаму факту. Апавяданне рабіла ў тыя гады як бы чарнавую, штодзённую работу літаратуры — набліжала яе да рэчаіснасці, ад якой яна паспела значна-такі адарвацца.

Другая важная якасць твораў 50-х гадоў — шчырасць, адкрытасць аўтарскага самавыяўлення, што таксама стаяла ў непасрэднай залежнасці ад звароту апавядання да жыццёвых крыніц. І няхай з тых твораў [illegible] дня, — сутыкнуўшыся з жыццём, засяродзіўшы на ім увагу, апавяданне дало штуршок больш шырокаму асэнсаванню рэчаіснасці эпічнымі **жанрамі, іх самастойнаму аналітычнаму пранікненню ў глыбіні жыцця.**

Сёння, як бы перакананаўшыся на вопыце мінулых гадоў, што яно мала можа змяніць у пытаннях сельскай гаспадаркі або падборы кадраў, у пытаннях вытворчых або тэхналагічных, апавяданне па-сапраўднаму пачынае займацца сваёй непасрэднай справай — даследаваннем і асэнсаваннем чалавека, яго месца ў грамадстве і свеце.

У апошнія гады ў літаратуры наглядаецца паглыбленая ўвага да праблем гуманізму, сур'ёзны клопат аб чалавечай асобе, аб яе жыццёвым лёсе.

У гэтым няма якойсьці даніны модзе, а тым больш нейкіх кан'юнктурных меркаванняў. Гуманізм і дэмакратызм — неабмежаваны фактар не толькі нашага мастацтва, а і нашага духоўнага жыцця, філасофіі часу. У канчатковым выніку ўсё залежыць ад чалавека, яго ўнутранай сутнасці. Мы часта гаворым, што ўмовы, абставіны твораць чалавека, забываючы, што чалавек — істота жывая, разумная, творчая, што менавіта чалавек ствараe і змяняе ўмовы і абставіны.

Змены ў жыцці грамадства ў сярэдзіне 50-х гадоў, працэс будаўніцтва камунізма скіравалі асаблівую ўвагу пісьменнікаў на маральна-этычны пачатак у жыцці нашага грамадства, роля якога няспынна ўзрастае. Бо, відаць, самае важнае— выхаваць чалавечнага чалавека. У гэтым адвечны абавязак і гонар літаратуры.

Сучаснае апавяданне асабліва востра ўсведамляе гэтую сваю задачу. Менавіта тут яго сіла, у гэтым яго вернасць жыццю, адчуванне часу.

Аддаючы пераважную сваю ўвагу праблемам выхавання чалавека, сучаснае апавяданне (мы гаворым, вядома, пра тое лепшае, што створана ў апошні час) не адарвалася ад гістарычна-канкрэтнай сацыяльнай і бытавой рэчаіснасці.

І калі мы возьмем нашы лепшыя апавяданні, такія, як «Галя», «Маці», «Memento mori» Я. Брыля, «У гарах дажджы», «Сустрэча з горадам» І. Мележа, «Дванаццаты жорсткі» А. Кулакоўскага, «Дажджы», «Вясковыя паданні» М. Лупсякова, *«Адна ноч», «Сваякі»* В. Быкава, «Кароль Нябожа», «Дзікі голуб», «Там, дзе хутар», «Хата» В. Адамчыка, «Дом над морам», «Рыжыя коні» І. Навуменкі, «Агні», «Алені», «Алёшка» І. Пташнікава, «На чацвёртым годзе вайны» М. Стральцова, «Дзік-бадзяга» Б. Сачанкі, «Першая група крыві», «Сівы конік» Ул. Дамашэвіча, «Сяструха» А. Кудраўца, «Пустальга» М. Капыловіча, мы выразна ўбачым у іх непаўторныя і разнастайныя малюнкі беларускай зямлі, каларытныя карціны побыту, адчуем подых часу і, асноўнае, адчуем роздум мастака над адвечнымі пытаннямі чалавечага быцця, такімі, як ісціна, прыгажосць, дабрата.

Апавяданне, ды і іншыя, зрэшты, жанры, сёння не проста паказвае, а творча даследуе і асэнсоўвае жыццё, прычым не ў яго выключных момантах, а як працэс, штодзённы і натуральны. Жыццё, як яно ёсць. Усякае жыццё. Яго герой —чалавек, які працуе не горш і не лепш за перадавіка, нярэдка памыляецца, але чысты душою, надзелены сапраўднай чалавечнасцю.

Таму нельга пагадзіцца з В. Бураном, калі ён піша: «Не можа не трывожыць і арыентацыя некаторых пісьменнікаў на «маленькага чалавека» з яго абмежаваным светапоглядам, старэчасцю душы і пачуццяў. Паспрабуйце адшукаць у нашай сучаснай навелістыцы хоць аднаго героя горкаўскага тыпу — чалавека са сваёй жыццёвай філасофіяй, з ярка выяўленаю [illegible] добра ведае, чаго ён хоча, да чаго імкнецца». Думаецца, наконт таго, якіх герояў ёй выбіраць, літаратура больш прыслухоўваецца да жыцця, чым да запатрабаванняў крытыкаў. А жыццё, час маюць свае запатрабаванні да герояў, свае крытэрыі ацэнкі чалавечых дзеянняў і ўчынкаў. Сёння, шчыра кажучы, неяк зусім не ўспрымаюцца творы, у якіх асноўным героем з'яўляецца «вялікі чалавек» (у сэнсе антыподу «маленькаму чалавеку»). У гэтай сувязі цікава было б задумацца над выключнай папулярнасцю сярод сучасных чытачоў творчасці А. Платонава ці паэзіі С. Ясеніна, А. Ахматавай. Мусіць, невыпадковая і вялікая цікавасць сярод нашай літаратурнай грамадскасці і чытачоў да твораў Кузьмы Чорнага з іх выключнай увагай да няпростага жыцця звычайнага, можа нават і «маленькага чалавека». І ці не ў тым прычына поспеху такіх апавядальнікаў, як В. Астаф'еў, В. Бялоў, В. Ліханосаў, Я. Гуцала, Г. Матэвасян, В. Шукшын, Я. Носаў, што яны паказалі нам «масавага» чалавека з усімі яго радасцямі, турботамі і трывогамі.

Добрае ўражанне зрабіла на мяне апавяданне Івана Чыгрынава «Усцінне».

Чытаеш апавяданне і бачыш сапраўднае жыццё, адчуваеш тугу, крыўду, якую Усцінне хавае нават ад сябе, не толькі ад іншых, адчуваеш вялікую патрэбу чалавечнасці, самай простай, самай звычайнай. Твор запамінаецца, выклікае душэўнае хваляванне, чытач, напэўна, неяк па-іншаму гляне і на сябе, на свае адносіны да блізкіх, да чалавека наогул.

Пра тое, што чалавек радавы, звычайны ў сваіх штодзённых клопатах стаў асноўным героем літаратуры, сведчыць творчасць і самага маладога пакалення нашых празаікаў.

Звычайна маладыя найбольш чула ўлоўліваюць духоўныя запатрабаванні часу, рух і кірунак літаратурнага працэсу. Пры ўсёй часам недасканаласці мастацкай формы, незавершанасці характараў іх творы вабяць непасрэднасцю ў адлюстраванні жыцця і ў выражэнні аўтарскага погляду на свет.

Чытаеш апавяданні «Марута і Зіна», «Сяструха» А. Кудраўца, «Пустальга» і «Сірата» М. Капыловіча, «Глушэц» Л. Калодзежнага, лепшыя апавяданні М. Вышынскага ці В. Карамазава і глыбока акунаешся ў жыццё, на першы погляд непрыкметнае, але па-свойму складанае, поўнае чыстай паэзіі, сапраўднай чалавечай прыгажосці, знаёмішся з героямі, лёс якіх не заўсёды лёгкі, але сэрцы якіх заўсёды адкрытыя людзям, поўныя шчырасці і любасці да чалавека, да ўсяго жывога на свеце, здольныя чула адклікацца на несправядлівасці і болі не толькі свае, а і чужыя.

Зразумела, пра людзей у нечым незвычайных пісаць лягчэй і прасцей: тут шмат на паверхні. Ды тое, што на паверхні, добра бачыць і сам чытач. Паказаць жа звычайнае, штодзённае, даследаваць яго, адкрываць у ім паэзію, выяўляць каштоўнасці непераходныя — справа выключна складаная.

Дзеля гэтага патрэбна глыбокае веданне фактаў жыцця, адчуванне іх магчымасцей і сувязей. Патрэбна добрае аналітычнае майстэрства, адчуванне псіхалагічнага руху характараў, разуменне спецыфікі жанру. Так, так, спецыфікі жанру.

Жанр увогуле, тым больш такі жанр, як апавяданне, жорстка помсціць за пагардлівыя адносіны да сябе. І няхай сабе той-сёй з пісьменнікаў ці крытыкаў пагардліва ставіцца да патрабаванняў жанру: *маўляў, абы было добра* напісана. У аснове кожнага жанру ёсць выпрацаваная на працягу вякоў свая сістэма мадэліравання свету. І наўрад ці мы зможам, нават зрабіўшы экскурс у класічнае мінулае, назваць што-небудзь цікавае, [illegible]

Ды не будзем далёка хадзіць. Зірнем на тое, што зараз напісана ў жанры апавядання-мініяцюры. А гэты «жанр» стаў у апошні час асабліва модным. Мініяцюры пішуць усе, ці амаль усе — і старэйшыя, і сярэднія, і нават маладыя: сапраўды, «дурной пример заразителен». А што можна занесці ў актыў нашай прозы? «Жменю сонечных промняў», яшчэ тое-сёе, і ўсё. А друкуецца ўсё: занатоўкі, эцюды, матэрыялы з запісных кніжак і да т. п. Будзем жа справядлівымі: класікі *нашай і сусветнай літаратуры* больш паважалі чытача, больш чула адносіліся да яго!

Між іншым, самі мастацкія недахопы нашай «малой» прозы таксама па-свойму адлюстроўваюць сённяшні літаратурны працэс. Раней, калі апавяданні ў пераважнай большасці імкнуліся да паказу падзей і характараў незвычайных, сама гэтая незвычайнасць і значнасць рабіла ўражанне на чытача. Неяк не так заўважаліся і мастацкія недахопы. Уражвалі факт, падзея, персанаж.

Зараз жа простае спісванне з натуры звычайных, штодзённых фактаў мала што дае. Патрэбна іх жанравая, сюжэтна-кампазіцыйная, увогуле мастацкая інтэрпрэтацыя, і лепшае, *што дасягнута* сучасным беларускім апавяданнем, ідзе па шляху не простага «пераказу» рэчаіснасці, а па шляху глыбокага яе даследавання і асэнсавання. Сёння галоўнае для пісьменніка не проста расказаць аб пэўнай падзеі, а праз гэты расказ раскрыць сваё запаветнае, выявіць нейкую вялікую душэўную патрэбу.

Яскравым прыкладам у сённяшняй нашай навелістыцы адданасці сваёй маральнай «унутранай тэме», прыкладам высокага мастацкага сінтэзу аб'ектыўнай рэальнасці і яе мастацкага ўвасаблення ўяўляецца нам творчасць В. Адамчыка. Яго апошнія апавяданні «Кароль Нябожа», «Дзікі голуб», «Там, на хутары», «Хата» без *усялякіх скідак можна* залічыць да ліку лепшых дасягненняў нашай літаратуры ў гэтым жанры. Калі ў ранейшых апавяданнях В. Адамчыка можна было часам адчуць пэўную недакладнасць псіхалагічнай распрацоўкі характараў, адсутнасць належнай «павагі» да рэальнага жыццёвага факта, то зараз перад намі творы высокіх мастацкіх вартасцей (дакладнасць, тонкасць стылявога малюнку, чуццё ўнутранага руху характараў, адчуванне ўсіх магчымасцей апавядальнай формы), творы глыбокай душэўнай адкрытасці і моцнага «нравственного» напаўнення.

Пра тое, што моладзь усё больш і больш пакідае вёску і едзе ў горад, пішуць многа і ў рускай літаратуры, і ў нашай. Пра гэта ж, калі мець на ўвазе толькі знешнюю падзейную аснову, і апавяданне В. Адамчыка «Хата». Ды і падзеі тут, па сутнасці, няма. Мішка Галубец *прыязджае* з горада, прадае апусцелую хату. Але не гэта асноўнае для пісьменніка. Аўтар толькі адштурхоўваецца ад факта ў сваім роздуме над складанай праблемай сучаснасці, над яе маральным, псіхалагічным зместам. Сапраўды глыбінны мастацкі змест апавядання — іменна ў роздуме, у душэўным перажыванні героя, які адчувае, *што, прадаўшы* хату, ён як бы назаўсёды развітваецца з чымсьці чыстым, першародным, шчырым, як дзяцінства. Страчвае нешта вельмі дарагое і неабходнае яго душы, яго чалавечай натуры.

У сапраўдным апавяданні ўсё цэментуе аўтарская канцэпцыя свету і чалавека, яго «нравственные» адносіны да ўсяго.

Цікава ў гэтым плане зірнуць на апошнія апавяданні А. Кулакоўскага. Пра А. Кулакоўскага даўно ўжо было заўважана, што ён пісьменнік вельмі непасрэдны ў выяўленні сваіх пачуццяў. Але вось ужо ў зборніку «Першае чаканне» шмат якія апавяданні здаюцца залішне «аб'ектыўнымі», нават сухімі, нейкімі канстатацыйнымі. *Не заўсёды адчуваецца ў іх мас*тацкая перапрацоўка матэрыялу. Гэты ж недахоп можна заўважыць і ў апавяданнях пісьменніка, надрукаваных летась у «Полымі». Пісьменнік расказаў некалькі гісторый, дробных сваім зместам. Дробных не таму, што факты, пакладзеныя ў іх аснову, прыватныя, нязначныя, а таму, што аўтар не «высек» з іх *агню паэзіі, што* не сталі яны для аўтара чымсьці істотным, жыццёва неабходным.

Новая рэчаіснасць патрабуе новага апавядання, нараджае новыя яго формы. Далейшы лёс апавядання, яго месца ў літаратуры будуць залежаць ад таго, як яно выканае сваю ролю жанру, найбольш аператыўнага, чулага да глыбінных зрухаў у духоўным жыцці народа.

Рыгор Ігнаценка

КРАСАВІЦКІЯ ГАЛАСЫ

АБРАЗКІ

САРОЧАЯ ГУЛЬНЯ

На ўзлессі я ўбачыў дзве сарокі, якія ганяліся адна за адной.

На іх гучнае стракатанне аднекуль з'явіліся яшчэ тры птушкі. Потым, быццам па сігнале, пачалі падлятаць усё новыя і новыя траскатухі. Неўзабаве іх сабралася больш дзесятка. З крыкам птушкі то збіваліся ў жывы клубок на рыхлым ужо снезе, то раптам узнімаліся высока ўгару. Палётаўшы шумным гуртам над узлессем, яны, апярэджваючы адна адну, зноў падалі на зямлю.

Я зацікавіўся: што б гэта магло стаць прычынай раздору ў птушак? Дачакаўшыся, калі яны збіліся ў кучу на снезе, я кінуўся з-за елкі проста ў сарочую чараду. Птушкі спуджана ўзляцелі. На снезе застаўся ляжаць жолуд, украдзены сарокамі, пэўна, з бавёрчынага дупла.

Я нічога не разумеў. Чаго яны біліся з-за гэтага жалуда? Сарокі ж іх не ядуць.

Пастаяўшы нейкі час ў роздуме, я акінуў позіркам акутаны сіняй смугой лес, пагледзеў у глыбокае васільковае неба над галавой і зразумеў усё. Гэта ў птушак была... гульня. Адчуўшы першае дыханне вясны, яны ад радасці наладзілі шумную гульню на ўзлессі.

ЖАВАРАНКІ ПРЫЛЯЦЕЛІ

Усё ветлівей свеціць веснавое сонейка. Часам, глядзіш, у поўдзень так прыгрэе, што лядыш, які ўсю зіму правісеў пад страхой, раптам возьме ды і заплача буйнай, па гарошыне, халоднай слязой...

Аднак, як бы ў паветры вясной ні пахла, а пакуль над чорнымі праталінамі не пачуецца звонкая песня жаваранка, вясна ўсё яшчэ не вясна.

Каторы ўжо раз выбягаеш на двор паслухаць, ці не звініць дзе срэбраны званочак шэранькага спевака палёў? Не, няма яго ды няма.

Але вось пачнеш рыдлёўкай расчышчаць шлях нясмеламу раўчуку, які невядома адкуль узяўся ў двары. На душы светла, радасна. Неяк асабліва ярка зіхацяць на сонцы малочна-белыя ствалы бярозак, пяшчотна лашчаць вока зялёныя алоўкі-асінкі. Вясенняе паветра лагоднае, мяккае.

— Цыр, цыр, цыр, — раптам пачулася аднекуль з вышыні.

Выпрастаешся, слухаеш. Ціха, нічога нідзе не чутно.

Толькі размахнешся рыдлёўкай, каб усадзіць яе ў цвёрды, бы той камень, лёд, як зноў: цыр, цыр, цыр...

Хвіліну стаіш, прыклаўшы да вачэй далонь, углядаючыся ў блакітнае неба, другую — поўная цішыня. «Відаць, здалося»,— думаеш, зноў беручыся за справу.

— Жаваранкі прыляцелі! — раптам пачуеш радасны крык дзятвы на вуліцы.

Прыслухаешся — сапраўды: жаваранкі спяваюць! Чыстая, нібы крышталь, песня шэранькай птушачкі так і льецца на зямлю бясконцым струменем з вышынь бязмежнага неба.

— Жаваранкі прыляцелі! — кінуўшы ў снег рыдлёўку, спяшаешся падзяліцца сваёй радасцю з першым стрэчным.

Вестка аб прылёце жаваранкаў аблятае ўсю вёску. Хлапчукі ўсе—ад малога да вялікага — на вуліцы. Выйшлі з цёплых хат і старыя. Людна наўкол. Вёска быццам святкуе нейкае свята.

А жаваранкі, узрадаваўшы людзей сваёй звонкай песняй, паляцелі далей — на поўнач. Такая ўжо ў іх місія: несці людзям радасць і вясну.

ПЕРШАЯ ПЕСНЯ

У гэты веснавы дзень усё мяне хвалявала: і першая пяшчотная зеляніна, што тонкім вязьмом абазначыла звілістую сцежку ў лесе; і звонкі спеў жаваранкаў у высокім небе; і кнігаўка-пігаліца, якая самаадданa кулялася над мокрай нізінкай ды ўсё крычала — кі-гіі, кі-гіі...

Мне здавалася, што ў гэты цудоўны дзень абавязкова павінна нешта адбыцца ў прыродзе. Але што?

Баючыся *прапусціць* гэтае «нешта», я зазіраў у празрыстыя лужы вады з пазелянелым на дне ворсам кволай траўкі, дакранаўся да юных бярозак, на якіх ужо лопнулі пупышкі, але яшчэ не паспелі разгарнуць свае ліпкія зялёныя лісцікі, да мяккіх пуховак вербалозу.

Я абышоў у лесе ўсе свае любімыя месцы, у кожны зацішны куток зазірнуў, але гэтае «нешта» ніяк не знаходзілася.

Нарэшце, я ўвайшоў у звонкі барок, увесь засыпаны белымі кветкамі кураслепу. Спыніўся і далей — ні з месца. Хачу скрануцца, ды сіл не маю, быццам ногі да зямлі прыраслі.

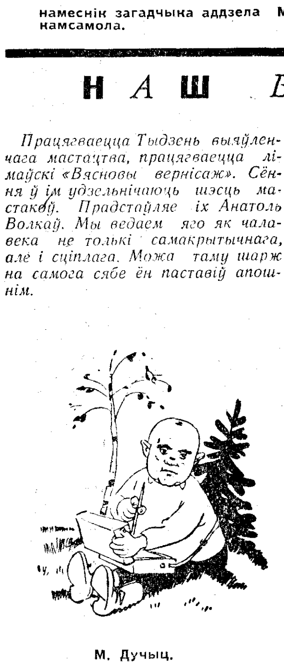
Можа гэтае «нешта» тут, у гэтым квяцістым барку? Дзе ж яно?

— Ку-ку! Ку-ку! — раптам гучна пракаціліся па бары.

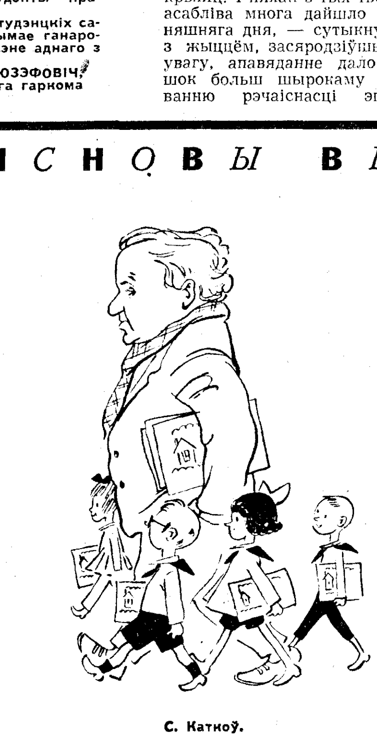
— Вось і збылося! — узрадаваўся я, быццам скінуў з плеч цяжкую ношу. Ну вядома ж, зязюльчынай песні не хапала гэтаму крыштальнаму веснавому дзяньку. І вось яна прагучала. Першая ў гэтым годзе песня зязюлі.

НАШ ВЯСНОВЫ ВЕРНІСАЖ

Працягваецца Тыдзень выяўленчага мастацтва, працягваецца і лімаўскі «Вясновы вернісаж». Сёння ў ім удзельнічаюць шэсць мастакоў. Прадстаўляе іх Анатоль Волкаў. Мы ведаем яго як мастака не толькі самакрытычнага, але і сціплага. Можа таму шарж на самога сябе ён паставіў апошнім.

М. Дучыц.

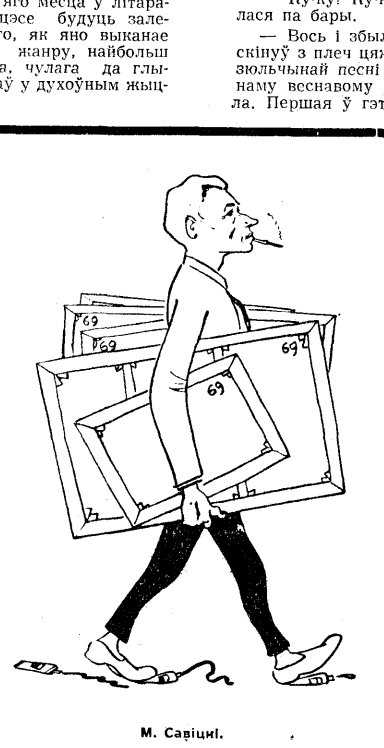
С. Каткоў.

Г. Мурамцаў.

Л. Асецкі.

М. Савіцкі.

А. Волкаў.

У ЛЕТАПІСЕ жыцця і творчасці Якуба Коласа ёсць такі сціплы радок: «1929 г. Красавік, 16. Адбылася прэм'ера фільма «Песня вясны» па аповесці «На прасторах жыцця». І ўсё.

Ужо не запытаць народнага паэта Беларусі, як ён адносіцца да кінастужкі па сваім творы. Пра гісторыю стварэння фільма нельга сёння даведацца і ў непасрэдных яго стваральнікаў — народных артыстаў СССР кінарэжысёра Уладзіміра Гардзіна, выканаўцы ролі маці Аленкі Кацярыны Карчагінай-Александроўскай і Барыса Платонава (рабфакавец Шулевіч) — іх няма сярод нас. Як і аператараў Д. Шлюглейта і Н. Навумава, Стража, асістэнта рэжысёра па гэтай карціне заслужанага дзеяча мастацтваў РСФСР Л. Анцы-Палоўскага, першага дырэктара студыі «Белдзяржкіно» Міхася Крэсіна.

І сам фільм не захаваўся. А гэтымі днямі яму споўнілася б 40 гадоў.

Засталося толькі некалькі кінакадраў, газетных інфармацый, рэцэнзій, успаміны У. Гардзіна ды надпісы да нямой кінастужкі «Песня вясны».

Але мы ўсё ж адзначым юбілей фільма, бо нам дарага ўсё, што звязана з імёнамі мастакоў, якія далі жыццё літаратурнаму твору беларускага класіка і стварылі тады, у дваццаць дзевятым, першы нацыянальны фільм на сучасную тэму.

Пачалося з таго, што ў часопісе «Полымя» (№ 7 за 1925 год, 5—7 за 1926 год) з'явілася аповесць Тараса Гушчы «На прасторах жыцця». Той самы твор, які мы ўсе ведаем і любім са школьных гадоў.

А вось першая вестка ўжо аб фільме.

25 красавіка 1928 года. Газета «Рабочий»: «Беларускі сцэнарыст А. Ляжневіч падаў на разгляд «Белдзяржкіно» план сцэнарыя па аповесці Я. Коласа «На прасторах жыцця». План адобраны. Падрабязны сцэнарый гэтага фільма будзе распрацоўвацца спецыялістам-сцэнарыстам разам з тав. Ляжневічам і аўтарам аповесці Я. Коласам».

20 чэрвеня. З апублікаванай у газеце «Савецкая Беларусь» гутаркі карэспандэнта з дырэктарам студыі «Белдзяржкіно» Міхасём Крэсіным мы даведваемся, што неўзабаве «Песню вясны» па сцэнарыі Ляжневіча і Гардзіна будзе ставіць Гардзін пры ўдзеле кансультанта Ляжневіча.

Вядомы кінарэжысёр У. Гардзін, які паставіў ужо да таго часу на беларускай студыі два ўдалыя фільмы — «Кастусь Каліноўскі» і «400 мільёнаў», з энтузіязмам узяўся здымаць новую кінастужку.

«Лірычная аповесць Якуба Коласа, — піша ён у мемуарах «Жыццё і праца артыста», — пра юнака і дзяўчыну, якія пападаюць з вёскі ў горад, пра быт студэнтаў рабфака поўная шчырай любві да нашай моладзі»...

Калі зараз супастаўляеш аповесць і надпісы да фільма, пераконваешся, што аўтары сцэнарыя ў асноўным, галоўным беражліва захоўвалі першакрыніцу. На ролю Алены Гарнашкі была прызначана Соф'я Якаўлева. «Яе жартам мы называлі беларускай Мэры Пікфард», —успамінаў Л. Анцы-Палоўскі. Сцёпкам стаў малады ленінградскі артыст Георгій Самойлаў. Гардзін, расказваючы пра акцёрскі склад фільма, сярод маладых адзначае беларускіх артыстаў Барыса Платонава ў ролі Шулевіча і Таццяну Булах-Гардзіну ў ролі Ніны Ральніцкай. Маці Аленкі сыграла К. Карчагіна-Александроўская, з якой рэжысёр фільма быў знаёмы яшчэ з 1904 года па сумеснай рабоце ў тэатры В. Ф. Камісаржэўскай.

...У спякотны ліпеньскі дзень з Мінска да станцыі Барысаў ехала вялікая, вясёлая, незвычайная і... «падазроная» экспедыцыя: яе цікавіў былы маёнтак князя Радзівіла. Гэта і была здымачная група новага беларускага фільма.

«Разнастайнасць пейзажаў вакол давала магчымасць падабраць паблізу ад нашага жылля ўсе «фоны», неабходныя для здымак «Песні вясны», — піша У. Гардзін у другім томе «Успамінаў». — Нават у двары было гняздо бусла, патрэбнае для якойсьці са сцэн».

11 жніўня. Газета «Рабочий» паведаміла, што ў Барысаўскім раёне здымаецца беларуская кінапаэма «Песня вясны», якая пакажа гледачу канкрэтныя вынікі пранікнення ў вёску савецкай культуры, заразіць яго бадзёрым, жыццярадасным настроем. Паведамляецца, што акрамя Б. Платонава, у карціне здымаецца артыст БДТ-1 Э. Шапко.

22 жніўня. У гэтай жа газеце: «Да 10-годдзя абвяшчэння БССР на экранах беларускіх кінатэатраў з'явіцца новы нацыянальны фільм «Песня вясны». «Белдзяржкіно» кладзе пачатак асвятленню бытавых старон жыцця Савецкай Беларусі. Гэта першы беларускі негістарычны фільм... Мясцовыя сяляне азнаёмлены з задачамі здымак і не толькі прыходзяць на дапамогу экспедыцыі, але і самі ўдзельнічаюць як кінаартысты...»

7 снежня. У газеце «Звязда» можна прачытаць, што здымкі «Песні вясны» рабіліся ў старым Барысаве і ў Мінску — на вакзале, у Доме селяніна, на рабфаку.

Нарэшце, у красавіку 1929 года ўсе беларускія газеты на відных месцах змяшчаюць наступныя рэкламы, аб'явы.

10 красавіка. «Гэтымі днямі «Белдзяржкіно» выпускае ў пракат кінафільму ўласнай вытворчасці «Песня вясны» па аповесці народнага паэты БССР Якуба Коласа «На прасторах жыцця».

11 красавіка.
«Спяшайцеся бачыць!
У кінатэатры «Культура».
Навіна сезона 1929 года!
Сучасная бытавая кінапаэма
ў 6 частках
з жыцця камсамола і
рабфака.
Фільма суправаваджаецца
беларускай нацыянальнай
музыкай спецыяльна
кампіляванай для гэтай фільмы...».

16 красавіка: «Сёння прэм'ера! Натурныя здымкі адбыліся на Беларусі. Павільённыя — цалкам на ўласнай кінафабрыцы «Белдзяржкіно».

Такая рэклама была неабходна не толькі таму, што на экраны выходзіла першая беларуская карціна на сучасную тэму. Было яшчэ вельмі нялёгка вытрымліваць канкурэнцыю з замежнымі баевікамі (у Мінску адначасова дэманстраваліся кінакамедыя «Марак» з удзелам славутага коміка Гарольда Лойда і амерыканскія прыгодніцкія фільмы «Авантурыст Джымі Блэк» і «Стэнлэй у глыбі Афрыкі»).

З'явіліся першыя рэцэнзіі. У адной з іх чытаем, што беларуская студыя «...перайначыла аповесць і перайначыла ў дрэнны бок». Н. Волкаў у газеце «Известия», адзначаючы некаторыя станоўчыя бакі фільма, пісаў, што «...беларуская студыя паказала вялікую любоў да паэтычных назваў», што карціна выклікае адчуванне заўсёдных тэматычных пошукаў.

Сам У. Гардзін, вельмі патрабавальны да сябе чалавек, пазней таксама лічыў, што кінастужка «Песня вясны» яму не ўдалася: «Я бачыў беларускіх сялян, жыў разам з імі і з кожным днём усё больш пераконваўся ў тым, што ў сваёй карціне мы не паказалі ўсёй праўды іх жыцця». На жаль, мы не можам паспрачацца ні з рэцэнзентамі, ні з самім Гардзіным — кінастужку да нашага часу не змаглі захаваць...

Фільм, праца над якім была пачата вясною 1928 года, скончаны роўна праз год. Супадзенне? Відаць. Але, усё-такі ёсць нешта невыпадковае і справядлівае ў тым, што юбілей яго мы адзначаем вясною. Была зроблена спроба на мове новага мастацтва, мастацтва кіно расказаць пра новага свабоднага чалавека, які ўцершыню выходзіў на вясновыя прасторы жыцця, пра упершыню адчутую радасць калектыўнай працы і найвялікшую прыгажосць першага кахання.

І. РЭЗНІК.

Кадр з фільма «Песня вясны». У ролі дэмагога і пашляка Шулевіча — Б. Платонаў, рабфакаўкі Ніны Ральніцкай — Т. Булах-Гардзіна.

Адпаведныя радкі аповесці Якуба Коласа агучаць гэтую сцэну з нямой кінастужкі.

«...Гэтае лепшае і вышэйшае» пачуццё, як называў яго Шулевіч некальні месяцаў таму назад, прыгалубліваючы Ніну, цяпер пачынала яму карцець, замінаць, лажылася на яго лішнім і непатрэбным клопатам. І чаму так абярнулася гэтая «песня вясны», песня кахання...

— Так, я думаў знайсці ў табе друга, але памыліўся. Што зрабіла ты да гэтага часу для рэвалюцыі? Ты мала працуеш над сабою, ты неактыўна. Ты нават даходзіш да такога мяшчанства, што пачынаеш падвівацца, як якая-небудзь буржуазная паненка... Я чую, што ты цягнеш мяне ў мяшчанскае балота. Заняўшыся сабою, мы забыліся аб інтарэсах пралетарыяту. З-за цябе я закінуў навуку, адстаў, у доўг залез. Ты зрабіла мяне праступнікам, бо я растраціў шэсць рублёў мопраўскіх грошай...

Шулевіч увайшоў у ролю прамоўцы. «Самае лепшая абарона—перайсці ў наступленне», — падумаў ён і зачасціў, засыпаў звонкімі словамі. Чым больш гаварыў ён, тым меней заставалася ў Ніны сумнення, што яна тут непатрэбна, што яна абманута гэтымі прыгожымі гучнымі словамі і што ёй не ўтрымаць яго пры сабе...».

З АРХІЎНЫХ ПАЛІЦ

ПЕРШЫ БЕЛАРУСКІ, ПРЫСВЕЧАНЫ СУЧАСНАСЦІ

40 ГАДОЎ НАЗАД НА ЭКРАНЫ ВЫЙШАЎ ФІЛЬМ «ПЕСНЯ ВЯСНЫ»

ГОЛАС ПРАЎДЫ НЕ ЗАГЛУШЫЦЬ

КАРЛАС ФУЭНТАС, вядомы мексіканскі пісьменнік, вяртаўся са сваёй паездкі па еўрапейскіх краінах. Цеплаход, на якім ён плыў, набліжаўся да невялікага вострава Пуэрта-Рыка, які загубіўся ў Карыбскім моры. Некаторыя пасажыры сталі збіраць свае рэчы, каб сысці на бераг. Вырашыў зрабіць прыпынак і Карлас Фуэнтас. Сышоўшы з цеплахода, ён прайшоў у іміграцыйнае ўпраўленне для афармлення неабходных дакументаў. Але тут адбылося нешта нечаканае. Чыноўнік, які разглядаў транзітную картку пісьменніка, раптам парваў яе. Не тлумачачы сваіх дзеянняў, ён выклікаў паліцэйскага і ў грубай форме загадаў яму выгнаць Карласа Фуэнтаса з памяшкання. «Чырвоным тут рабіць няма чаго»,—крыкнуў чыноўнік услед пісьменніку.

Абураны такім бесцырымонным абыходжаннем, Карлас Фуэнтас звярнуўся да пуэртарыканскіх улад. Але там яго нават не сталі слухаць, заявіўшы толькі, што імя Карласа Фуэнтаса знаходзіцца ў спісах «непажаданых асоб», якія склала Федэральнае бюро расследавання ЗША.

Ганенні амерыканскіх улад супраць мексіканскага пісьменніка пачаліся яшчэ ў 1963 годзе. Яму было забаронена прыехаць у ЗША для ўдзелу ў дыспуце аб праслаўтай амерыканскай праграме «дапамогі» лацінаамерыканскім краінам — «Саюз дзеля прагрэсу». Яшчэ тады афіцыяльныя асобы ЗША спасляліся на тое, што яны «падазраюць, што Фуэнтас—камуніст».

Прычынай для падобных сцвярджэнняў служыць творчасць гэтага сумленнага і бескампраміснага пісьменніка, аднаго з самых таленавітых у сучаснай Лацінскай Амерыцы.

Яго раман «Смерць Артэміа Круса» быў перакладзены на многія мовы свету, выдадзены і выдаецца ў розных краінах. Ведаюць таленавіты твор Фуэнтаса і савецкія чытачы. У апошні час раман «Смерць Артэміа Круса» двойчы публікаваўся ў нашай краіне.

Чым жа прыцягвае гэты твор? Перш за ўсё сваёй шчырасцю і сумленнасцю. Гаворачы аб асабістай трагедыі галоўнага героя рамана Артэміа Круса, пісьменнік расказвае і аб дзейнасці амерыканскіх манаполій, якія гаспадараць у лацінаамерыканскіх краінах. Адным з першых лацінаамерыканскіх інтэлігентаў ён рэзка асудзіў Вашынгтон за яго палітыку ў адносінах да рэвалюцыйнай Кубы і рашуча падтрымаў кубінскі народ у барацьбе супраць амерыканскіх імперыялістаў. «Сёння трэба памятаць, — падкрэсліў Карлас Фуэнтас,—што Куба—аванпост у барацьбе за нашу незалежнасць».

Гэтага было дастаткова, каб Карласа Фуэнтаса занеслі ў спісы «непажаданых асоб». Выпадак даволі красамоўны. У ім, як у кроплі вады, адлюстравалася становішча свабодалюбівых інтэлігентаў у лацінаамерыканскіх краінах.

Іменна аб гэтым гаварыў не так даўно і ўругвайскі пісьменнік Карлас Мартынес Марэна. Выступаючы ў сталіцы Перу горадзе Ліме, ён заявіў, што ў радзе краін Лацінскай Амерыкі «афіцыяльныя адносіны да пісьменнікаў пакідаюць жадаць многа лепшага».

Факты, аб якіх амаль штодзень паведамляюць інфармацыйныя агенцтвы, пацвярджаюць яго словы. Так, агенты эквадорскай паліцыі бяспекі арыштавалі ў Гуаякілі віднага пісьменніка Мігеля Донаса Парэху. Яго абвінавацілі ў тым, што ён «мае дачыненне да тэрарыстычных актаў». Неабгрунтаваны арышт і недарэчнае абвінавачванне, якое прад'явілі вядомаму дзеячу культуры Эквадора, выклікалі абурэнне ў краіне. Пад націскам грамадскасці эквадорскія ўлады былі вымушаны вызваліць яго.

У турму была кінута і вялікая група бразільскіх дзеячоў кіно і тэатра. Уся іх «віна» заключалася ў тым, што яны выступілі ў абарону дэмакратычных правоў.

Доўгі час у засценках стрэснераўскага гестапа пакутавала вядомая паэтэса, верная дачка парагвайскага народа Кармен Солер.

Страшны тэрор, развязаны ў Гаіці дыктатурай Франсуа Дзювалье, абрынуўся таксама на пісьменнікаў і журналістаў. Сапраўдная трагедыя адбылася з выдаўцом аднаго з часопісаў Івонай Хакіль. Яе часопіс не спадабаўся прэзідэнту Дзювалье. 12 агентаў яго асабістай гвардыі ўварваліся ў дом журналісткі, па-зверску збілі яе, а потым, паўжывую, выкінулі з акна. Івона Хакіль цудам выратавалася, і тое, што здарылася з ёю, стала вядома ўсяму свету. У тым жа Гаіці ахранка пасля доўгіх і пакутлівых катаванняў пакарала смерцю гордасць гаіцянскага народа, вядомага пісьменніка Жака Стэфена Алексіса.

Але якім бы ганенням ні падвяргаліся мастакі, пісьменнікі і журналісты розных краін Лацінскай Амерыкі, іх голас не заглушыць. Наадварот, яны яшчэ больш настойліва і ўпарта вядуць барацьбу супраць рэакцыі, супраць засілля амерыканскіх манаполій у Лацінскай Амерыцы. Зарукай таму новыя творы мексіканца Карласа Фуэнтаса, гватэмальца Анхеля Астурыяса, бразільца Жоржы Амаду і многіх іншых.

А. МЯДЗВЕДЗЕНКА, (ТАСС).

КУТОК КАЛЕКЦЫЯНЕРА

МАРКІ РАСКАЗВАЮЦЬ АБ ПЕРАМОЖЦАХ КОСМАСУ

У СССР выпушчаны да Дня касманаўтыкі серыя паштовых марак і памятны паштовы блок. Мастак Юрый Левіноўскі выканаў серыю ў дэкаратыўна-арнаментальнай манеры.

Усе маркі наміналам па 10 капеек. Намінал паштовага блока — 80 капеек.

На малюнку першай маркі дадзены фрагмент скульптурнага помніка выдатнаму вучонаму ў галіне касмаплавання акадэміку Сяргею Паўлавічу Каралёву (1906—1966), устаноўленага ў Алеі Герояў у Маскве. На другім плане — першы савецкі штучны спадарожнік Зямлі і абрысы манумента пакарыцелям космасу.

Марка выканана ў фіялетава-блакітнай гаме.

На другой марцы — ракетаносьбіт «Усход» на старце перад запускам.

Марка выканана ў чырвона-аранжавым спалучэнні колераў.

Трэцяя мініяцюра адлюстроўвае адзін з асноўных этапаў у асваенні космасу: палёт «Зонда-5» вакол Месяца і вяртанне ў атмасферу Зямлі з 2-й касмічнай хуткасцю.

Малюнак паштовага блока дае навукова-фантастычную карціну асваення касмічнай прасторы ў недалёкім будучым. Злева ўнізе — арбітальная лабараторыя, макет якой знаходзіцца на Выстаўцы дасягненняў народнай гаспадаркі СССР. Уверсе справа — мантаж і будаўніцтва ў космасе. У цэнтры малюнка дадзена адлюстраванне Зямлі, зробленае па фатаграфіі.

На перфарыраванай марцы блока— касмічны карабель «Саюз-3».

Друкаванне афсетнае на мелаванай паперы.

Памер блока — 90 на 66 міліметраў. Памер змешчанай унутры яго маркі па перфарацыі— 30 на 42 міліметры. Блок шматколерны.

Нумары па каталогу: марак— з 3773 па 3775; блока —3776.

А. МАРКУС. (АДН).

УСЕСАЮЗНАЯ ПЕРАСОЎНАЯ — Ў ГОМЕЛІ

Вялікую цікавасць гамяльчан выклікала перасоўная выстаўка твораў савецкіх мастакоў, адкрытая ў Палацы культуры чыгуначнікаў імя У. І. Леніна. У экспазіцыі—больш за сто работ: жывапіс, графіка, скульптура. Арганізатар выстаўкі — Саюз мастакоў СССР.

Гамяльчане знаёмяцца на выстаўцы з карцінамі братоў А. і С. Ткачовых, Л. Кабачана, М. Брусілоўскага, пейзажамі С. Герасімава, нацюрмортамі У. Абросава, творамі М. Сар'яна, У. Цыгаля, Г. Захарава і іншых вядомых мастакоў.

ПОЛЬСКАМУ ПАЭТУ ПРЫСВЯЧАЕЦЦА

120-годдзю з дня смерці выдатнага польскага паэта Юльюша Славацкага было прысвечана пасяджэнне сектара ўзаемасувязей літаратур Інстытута літаратуры імя Я. Купалы Акадэміі навук БССР.

Загадчык сектара А. Мальдзіс ахарактарызаваў жыццёвы і творчы шлях паэта, яго сувязі з беларускай рэчаіснасцю, расказаў пра пераклады і сцэнічнае ўвасабленне твораў польскага песняра на Беларусі. У. Казбярук прасачыў паралелі ў творчасці Ф. Багушэвіча і Ю. Славацкага, В. Гапава расказала пра беларускую тэматыку ў паэзіі польскага паэта, у прыватнасці, у яго незакончанай драме «Бянёўскі», В. Мартынаў прааналізаваў мастацкія асаблівасці паэзіі Ю. Славацкага.

Тамара Смычнікава — выкладчыца спеваў у Чэрвеньскай сярэдняй школе № 3.

Фота В. САВІЧА.

«ГОНАР ЗАПЯВАЛУ»

П'еса пра Гашака на сцэне Бугульмінскага тэатра

У Бугульме, горадзе татарскіх нафтавікоў, рыхтуецца да пастаноўкі п'еса «Гонар запявалу» пра чэшскага пісьменніка Ярaслава Гашака. Яе аўтар — казанскі журналіст Станіслаў Антонаў, які многа гадоў прысвяціў вывучэнню жыцця і творчасці пісьменніка.

Гэта тэма з'явілася дыпломнай работай Антонава ў літаратурным інстытуце імя Максіма Горкага: апрача таго, ён выпусціў кнігі «Ярaслаў Гашак у Башкірыі», напісаў другую «Гашак крочыць па Паволжы», пераклаў многія невядомыя рускаму чытачу творы чэшскага пісьменніка.

Цяпер Антонаў выкладае ў Казанскім універсітэце, рыхтуе кандыдацкую дысертацыю. Яе тэма — журналісцкая дзейнасць Ярaслава Гашака.

Бугульмінскі тэатр невыпадкова выбраў для пастаноўкі п'есу пра Гашака. Паўвека назад, калі малады Гашак змагаўся ў радах Чырвонай Арміі, ён служыў у Бугульме памочнікам каменданта горада. Трэці год тут працуе Дзяржаўны музей Ярaслава Гашака. За кароткі тэрмін ён набыў вялікую папулярнасць, у ім пабывалі дзесяткі тысяч прыхільнікаў аўтара бессмяротнага твора «Прыгоды бравага салдата Швейка».

Рыгор ЗАХАРАЎ, карэспандэнт АДН.

По той бок

«ЧЫРВОНАЯ ГЕРЦАГІНЯ» Ў ТУРМЕ

Ізабела Медзіна дэ Сідонія, або як яе называюць у Іспаніі «Чырвоная герцагіня», пасаджана днямі ў турму «Лас Вентас» у Мадрыдзе. Ёй трэба адбыць гадавы тэрмін турэмнага зняволення...

Ізабела Сідонія была асуджана на гэты тэрмін турэмнага зняволення і на вялікі грашовы штраф яшчэ ў лістападзе 1967 года трыбуналам грамадскага парадку. Ёй было прад'яўлена абвінавачванне ў арганізацыі ў студзені таго ж года «паходу на Мадрыд» жыхароў іспанскай вёсачкі Паламарэс, над якой з амерыканскага бамбардзіроўшчыка «В-52» упалі чатыры вадародныя бомбы ў дваццаць мегатон кожная. Сяляне патрабавалі ад амерыканскіх улад справядлівай кампенсацыі за страты, нанесеныя высокай радыёактыўнасцю.

У іспанскіх колах эміграцыі ў Парыжы выказваюць сур'ёзны неспакой за далейшы лёс Ізабелы Сідоніі. Газета «Монд» апублікавала нядаўна атрыманае ад «Чырвонай герцагіні» пісьмо, у якім яна піша: «Калі вы пачуеце размовы аб тым, што я пакончыла з сабою ў турме, не верце гэтаму. Я ніколі не пакончу з сабой».

Сідонія вядомая ў Іспаніі і за яе межамі не толькі як грамадскі дзеяч, але і як прагрэсіўная пісьменніца. Вялікую і заслужаную літаратурную славу ёй прынёс раман «Забастоўка», прысвечаны барацьбе сельскагаспадарчых рабочых Андалузіі. Яна выкрыла на яго старонках фанабэрыю і ганарыстасць буйных зямельных уласнікаў, катаванні ў турме, прадажнасць правасуддзя. Дзеянне рамана разгортваецца ў ваколіцах горада Санлукар, дзе жыве Сідонія. Мясцовая знаць ненавідзіць яе лютай нянавісцю. Простыя рыбакі любяць і абараняюць яе. Раман «Забастоўка» быў тайна вывезены з Іспаніі за граніцу іспанскімі рабочымі-эмігрантамі. Ён быў апублікаваны ў Францыі.

«Чырвоная герцагіня» закончыла нядаўна новы раман пад назвай «База». Гэта — гісторыя іспанскай вёскі, дзе размясцілася амерыканская ваенная база. Раман расказвае аб сялянах, пазбаўленых апошняга кавалка зямлі. Ён напісан Сідоніяй у час судовага працэсу, які наладзілі над ёй франкісцкія ўлады за «паход на Мадрыд». Яна працавала над ім дзевяць месяцаў. Мяркуюць, што раман будзе хутка апублікаваны за граніцай.

У інтэрв'ю газеце «Монд» Сідонія выказала свае погляды на літаратуру. «Я,—заявіла яна,—пішу аб тым, аб чым думаю, і тое, што бачу. Я хачу праўды. Эстэтычны раман мяне не цікавіць. Я не прызнаю прыгажосці дзеля прыгажосці.—сказала Сідонія.—і хачу даць голас тым, хто не мае магчымасці гаварыць».

Р. СЯРЭБРАНІКАЎ, карэспандэнт ТАСС.

Парыж.

КНІГІ АБ ЗАБОЙЦАХ — ТАКСАМА БІЗНЕС

Амерыканскі літаратурны рынак у апошні час навадняецца кнігамі з расказамі аб палітычных забойствах у Злучаных Штатах. Каля тузіна недаспелых пісьменнікаў зараз рыхтуюць аб'ёмістыя кнігі аб забойствах Марціна Лютэра Кінга і сенатара Роберта Кенедзі.

За права выдаць кніжку пра забойцу Кінга Джэймса Рэя змагаліся, па меншай меры, тры чалавекі. І не выключана, што гэты спіс павялічыцца.

Журналіст Уільям Х'ю лічыць сябе «афіцыйным біёграфам» Джэймса Рэя. Ён ужо выплаціў Рэю частку грошай за расказ гэтага прафесіянальнага злачынцы аб сваім жыцці. Другім аўтарам стаў абаронца Рэя Персі Форман, які наладзіў здзелку з суддзямі, у выніку якой забойца выратаваўся ад электрычнага крэсла. На права пісаць кнігу аб замаху ў Мемфісе прэтэндуе і першы адвакат Рэя Артур Хейнс.

Днямі стала вядома, што ўсе трое заключылі паміж сабой пагадненне аб сааўтарстве з прапарцыянальным падзелам прыбыткаў. А прыбыткі вельмі вялікія. Толькі часопіс «Лайф» гатовы выплаціць каля 100 тысяч долараў Уільяму Хью. Яшчэ больш намераны заплаціць выдавецтвы.

«Гісторыю суда над Сірхан Сірханам» рыхтуецца пісаць нейкі літаратар Роберт Кайзер, які спрабаваў дамовіцца з адвакатамі забойцы сенатара Роберта Кенедзі, каб атрымаць матэрыял з першых рук. Друк паведамляе, што гэта здзелка ўжо адбылася. Адвакаты Сірхана, суд над якім працягваецца ўжо каля двух месяцаў, згадзіліся супрацоўнічаць з Кайзерам, каб пакрыць свае выдаткі на абарону Сірхана.

Аўтары, якія канкуруюць, піша «Нью-Йорк таймс», «прагнуць зарабіць буйны куш на нацыянальных трагедыях». У пагоні за доларам юрысты-адвакаты, заяўляе газета, зусім забываюць аб сваім прафесіянальным абавязку.

А. АНІЧКІН, карэспандэнт ТАСС.

Нью-Йорк.

КРАДУЦЬ ШЭДЭЎРЫ

У сеткі, расстаўленыя італьянскай паліцыяй, трапіў буйны ўлоў. У выніку шырокай аперацыі, якая працягвалася некалькі месяцаў, раскрыта арганізацыя, якая спекулявала крадзенымі творамі мастацтва. Банда, у якую ўваходзілі некалькі вядомых антыквараў, арудавала ў Фларэнцыі, Мілане і іншых гарадах і займалася арганізацыяй крадзяжу, скупкай і перапраўкай за мяжу ўкрадзеных карцін, статуй, фрэсак, прадметаў старажытнасці, адным словам, усяго таго, што вякамі накаплівалася ў Італіі працай яе выдатных майстроў, з'яўляецца законнай гордасцю яе народа і складае неад'емную частку яе нацыянальнага здабытку.

Паводле першых дадзеных, праз рукі злачынцаў прайшлі мастацкія і гістарычныя каштоўнасці на сотні мільёнаў лір. Іх перасылалі па хітра прадуманых маршрутах ў Швейцарыю, Заходнюю Германію, а адтуль — за акіян. Адным з галавароў падпольнага бізнесу аказаўся, паводле паведамленняў друку, заходнегерманскі рэстаўратар Томас Шнейдэр, які атабарыўся ў Фларэнцыі. Бізнес быў пастаўлены на шырокую нагу. Аб гэтым гаворыць і тое, што пры вобысках паліцыя адабрала тысячы фатаграфій украдзеных шэдэўраў і нават канцылярскую кнігу з перапіскай паміж спекулянтамі і замежнымі кліентамі, у якой упамінаюцца астранамічныя сумы, выручаныя за пастаўлены «тавар».

Італьянская грамадскасць ужо даўно б'е трывогу з прычыны вялікай шкоды, якую наносіць краіне крадзеж мастацкіх скарбаў. У апошні час гэты неспакой яшчэ больш узмацніўся, таму што крадзеж перастаў насіць эпізадычны характар і ператварыўся ў сістэматычнае аграбленне храмаў, музеяў, дзяржаўных і прыватных карцінных галерэй і збораў, набыў сапраўдны «індустрыяльны» размах.

Тэмпы крадзяжу ўзраслі настолькі, што ў сярэднім штодзённа ў Італіі здараецца адно аграбленне, а ў 1967 годзе (поўных леташніх дадзеных яшчэ няма) было ўкрадзена амаль 1 300 унікальных твораў мастацтва. Утварыўся «сапраўдны драпежны свет, які становіцца ўсё больш арганізаваным і вопытным і дзень у дзень удасканальвае свае метады збыту за мяжой», піша газета «Джорна», якая заклікае засцерагчы нацыянальны здабытак Італіі ад «сквапнасці, карыслівасці і незаконнага гандлярства».

Ю. ЛАПАЦІН, карэспандэнт ТАСС.

Рым.

Праўленне Саюза пісьменнікаў БССР выказвае глыбокае спачуванне Веры Сямёнаўне Палтаран з прычыны напаткаўшага яе гора — смерці бацькі.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.

Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, В. М. АЛАДАЎ, А. Ц. БАЖКО (намеснік галоўнага рэдактара), Б. І. БУР'ЯН, А. І. БУТАКОЎ, Р. С. БЯРОЗКІН, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, І. М. ДАБРАЛЮБАЎ, В. У. ІВАШЫН, А. С. КАЗЛОЎСКІ, П. А. МАКАЛЬ, У. Л. МЕХАЎ (адказны сакратар), Р. К. САБАЛЕНКА, І. А. САНКОВА, М. Г. ТКАЧОЎ, Ю. М. ЧУРКО, Р. Р. ШЫРМА.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць у аўторак і пятніцу.

НАШ АДРАС і ТЭЛЕФОНЫ г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, адказнага сакратара — 3-44-04, аддзела літаратуры — 3-21-53, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 3-24-62, аддзела выяўленчага мастацтва, архітэктуры, вытворчай эстэтыкі — 3-24-62, аддзела публіцыстыкі — 3-21-53, аддзела культуры — 3-22-04, аддзела інфармацыі — 3-44-04, выдавецтва — 6-25-19, бухгалтэрыі — 6-25-87.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР Минск.

Друкарня выдавецтва «Звязда».

Індэкс 63856. АТ 00202